

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
LÉKAŘSKÁ FAKULTA V HRADCI KRÁLOVÉ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
LÉKAŘSKÁ FAKULTA V HRADCI KRÁLOVÉ**

ÚSTAV SOCIÁLNÍHO LÉKAŘSTVÍ
ODDĚLENÍ OŠETŘOVATELSTVÍ

HISTORIE VZDĚLÁVÁNÍ V PORODNÍ ASISTENCI

Bakalářská práce

Autor práce: Jana Minaříková

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jana Kutnohorská, CSc.

2008

**CHARLES UNIVERSITY IN PRAGUE
MEDICAL FACULTY OF HRADEC KRÁLOVÉ**

INSTITUTE OF SOCIAL MEDICINE

DEPARTMENT OF NURSING

THE HISTORY OF THE MIDWIFE EDUCATION

Bachelor's thesis

Author: Jana Minaříková

Supervisor: Doc. PhDr. Jana Kutnohorská, CSc.

2008

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Hradci Králové 11.4.2008

.....

(podpis)

Poděkování:

Děkuji paní Doc. PhDr. Janě Kutnohorské, CSc. za odborné vedení bakalářské práce, za její pomoc a cenné rady a celému oddělení ošetrovatelství, Ústavu sociálního lékařství Lékařské fakulty v Hradci Králové.

Děkuji za pomoc a podporu všem mým nejbližším, kteří mi po celou dobu tříletého studia byli velkou oporou.

Obsah

ÚVOD	5
CÍL PRÁCE	5
TEORETICKÁ ČÁST	5
1. HISTORICKÝ EXKURZ	5
1.1 CHARAKTERISTIKA A VYSVĚTLENÍ POJMU PORODNÍ ASISTENTKY	5
2. HISTORIE VZDĚLÁVÁNÍ V PORODNÍ ASISTENCI VE STARÉM EGYPTĚ	5
2.1 ČAS TĚHOTENSTVÍ	5
2.1.1 Antikoncepce ve starém Egyptě	5
2.1.2 Zajišťování plodnosti	5
2.1.3 Porodní babičky a narození ve starém Egyptě.....	5
2.1.4 Porodní pavilon.....	5
2.1.5 Isis jako porodní bába a matka	5
3. VÝVOJ VZDĚLÁVÁNÍ V PORODNÍ ASISTENCI V EVROPĚ – OD STARÉHO ŘECKA DO 19. STOLETÍ	5
4. VÝVOJ VZDĚLÁVÁNÍ V PORODNÍ ASISTENCI V ČESKÝCH ZEMÍCH AŽ DO PŘELOMU 19. A 20. STOLETÍ	5
4.1 ZNÁMÉ PORODNÍ BÁBY A VÝZNAMNÉ UČEBNICE.....	5
4.2 VYČLENĚNÍ OBORU PORODNICTVÍ Z CHIRURGIE.....	5
4.3 PRAVIDLA OBORU	5
4.4 POVĚRY.....	5
5. VÝVOJ VE VZDĚLÁVÁNÍ V PORODNÍ ASISTENCI V ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLICE	5
6. VÝVOJ VZDĚLÁNÍ V PORODNÍ ASISTENCI V ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLICE PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE	5
7. VÝVOJ VE VZDĚLÁVÁNÍ V PORODNÍ ASISTENCI V HRADCI KRÁLOVÉ	5
7.1 STRUČNÉ DĚJINY STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÉ ŠKOLY V HRADCI	

KRÁLOVÉ	5
7.2 STUDIUM NA VYSOKÉ ŠKOLE	5
EMPIRICKÁ ČÁST	5
8. VYHODNOCENÍ KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU	5
DISKUZE	5
ZÁVĚR	5
ANOTACE	5
LITERATURA A PRAMENY:	5
SEZNAMY	5
SEZNAM PŘÍLOH.....	5
SEZNAM TABULEK.....	5
PŘÍLOHY.....	5
STRUKTURA ROZHOVORU.....	79

ÚVOD

Jelikož se zajímám o historii a vždy mě fascinovala, nebylo složité si vybrat téma k bakalářské práci a nějakým čtivým způsobem jej zpracovat. Nejvíce mě vábí a láká období starověkého Egypta, a proto mi dovoluňte zařadit ho do mé práce. Snad najdete nějaké nové poznatky o tomto fascinujícím světě.

Na této fakultě studuji obor porodní asistentka a také proto to byl jeden důvodů zvolení si tohoto nádherného tématu ke zpracování.

Empirická část se bude vztahovat ke vzpomínkám pamětníku studujících v Československé republice a k současné době.

CÍL PRÁCE

Cílem práce je seznámit s historickým vývojem vzdělávání v různých časových obdobích nejen u nás, ale i ve světě.

Dále se zaměřit zejména na vzdělávání ve Starém Egyptě a v Hradci Králové.

Cílem empirické části je popis heuristické analýzy v archívu a narativní rozhovory s ženami, které se zabývaly porodnictvím v praxi. Jak se změnilo či nezměnilo a zlepšilo vzdělávání v tomto oboru.

TEORETICKÁ ČÁST

1. HISTORICKÝ EXKURZ

Toto povolání je staré jako lidstvo samo. Něco začíná, narodí se a jiné končí, umírá. V každé kultuře se setkáváme s „tímto“ povoláním, je neodmyslitelně spjato s každodenním životem. Díky ustavičné práci archeologů můžeme pohlédnout do střípků minulosti a s pomocí naší fantazie si můžeme představit, jak se tyto ženy vzdělávaly, kde rodily, jaké měly zvyky a rituály před porodem, jak probíhal samotný porod, a jaké ctnosti a nectnosti by měla každá porodní *babička* vlastnit.

Porodnictví je jedním z nejstarších a základních lékařských odvětví, které se komplexně zabývá těhotenstvím a porodem z hlediska matky a plodu. (Čech, 1999, s. 15)

Zabývá se jednak fyziologií a jednak patologií těhotenství, porodu a šestinedělí (puerperium). Od ostatních odvětví se liší především tím, že je spojen se vznikem, vývojem a zrodem nového jedince. Mimo to řeší složitý společný biologický vztah dvou (někdy i více) organismů v průběhu těhotenství a při porodu. Úkolem porodnické péče je tyto složité fyziologické děje bedlivě sledovat a předcházet patologickým dějům, minimalizovat je a někdy i řešit závažné patologické situace, které mohou v tomto období vzniknout. Cílem diagnostických a terapeutických metod moderního porodnictví je zdravé dítě a šťastná matka. (Macků, 2002, s. 9)

Historie porodnictví je dlouhá-a patří k nejstarším medicínských odvětví vůbec. V nejrůznějších podobách doprovázelo lidstvo při celé jeho existenci. (Macků, 2002, s. 9)

1.1 Charakteristika a vysvětlení pojmu porodní asistentky

Existuje různé zobrazení pro ženy zabývající se péčí o těhotnou ženu a posléze i přivádět dítě na svět. Jednotlivé země měly svá vlastní označení, které se zachovaly do dnešních dnů.

Babylonsko-asyrské označení pro ženy zabývající se babictvím bylo *znalkyně vnitřku*, čemuž také odpovídá francouzské *ventrière*. Aristoteles snižuje jejich činnost takto:

„jedinou činností porodních bab je přeřezávání pupečníku.“ (Doležal, 2001, s. 9)

Porodní báby v Římě nazývané „meretrix“ musely být ženy, které již samy rodily, ale nesměly již být ve věku plodnosti. Rozhodovaly, zda vůbec jde o těhotenství a zda se porod blíží. Porod měly podporovat utěšováním, povzbuzováním, zpěvem, zaříkáváním, vzýváním božstev – patronů rodiček. Občas se dávaly svést k nebezpečným zákrokům na rodiče a dítěti. Těmto tzv. „moudrým“ ženám byly také přisuzovány nepočetné vedlejší činnosti, jako kuplířství, zprostředkování sňatků, vyhánění plodů, příprava nápojů lásky a další. (<http://www.porodnice.cz/default.asp?rubrika=1&podrubrika=29>)

Božstva vzývaná při porodech byla většinou ženského rodu: v řeckém prostředí Eileitheia, v Římě Lucina, u Etrusků Cupra, u starých Babyloňanů Ištar, u Egyptů Heket a Hathora, u starých Germánů Frigga, u starých Slovanů Rojenice. Z magických prostředků byly používány drahé kameny (nefrit, smaragd), sůl, části zvířecích těl apod. (<http://www.porodnice.cz/default.asp?rubrika=1&podrubrika=29>)

Hippokrates tyto ženy pojmenoval *omphalotomon* (báby pupkořezné/omphalos=pupek, tome=řezání), některé měly i název iatrina (lékařka), jinak též maia, v Římě obstetrix (ostetricia=porodnictví od obstare=státi v cestě-zabraňovati potížím). Česká *porodní bába* je výraz starý, vycházející z toho, že povolání vykonávaly ženy zkušené, zralé.

Novější označení je *porodní asistentka* (asistere=účastniti se). Název *akušerka*, ražený Ostrčilem, se neujal. V německých zemích se používalo označení *Hebammen*, *Wehemutter* (matka k strádání), *Nabelmutter*, *Nachtfrau*. V Anglii *midwife* značí spolužena (mit Weib) podobně jako latinské *cummater*, v Portugalsku *comadre* (spolu s matkou), jinak také *madrona*, v Itálii *comare*. Ve Francii existuje termín *sage-femme* (moudrožena), podobně tak v Holandsku *vroedmoeder* (moudrá žena). (Doležal, 2001, s. 10)

Nesmíme opomenout, že staří porodníci kriticky upozorňovali, že je třeba odlišit *sage-femme* a *femme sage* (žena moudrá), že to není totéž. Ve Španělsku též *partera*, kde kmen je od latinského *partus*= porod, *pario*= plodit, rodit. (Doležal, 2001, s. 10)

Nejvyššího titulu dosáhla matka nacistického ministra zdravotnictví paní Conti, která byla jmenována *Reichsführerin der Hebammenschaft*, což můžeme přeložit jako říšskou vůdkyní porodního babictví.

V lidových názvech jsou integrovány profesionální znaky: pupečník, koupání dětí a především paleta vlastností-spoluúčasť se soucitem až rodinné vztahy, životní zkušenost, moudrost, chytrost, ctihodnost, důvěryhodnost....

Babictví, rusky *nauka o babičem děle, nauka o povivanie*, německé *Hebammenkunst*, tedy povolání veskrze ženské, se mění v *porodnictví. Geburtshilfe*-porodní pomoc, anglicky *obstetrics*. Porod je řecky *tokos*, doposud existuje občas užívaný termín *tokologie*. (Doležal, 2001, s. 10)

Od ženy, která se chtěla stát porodní pomocnicí, vyžaduje Soranus z Efesu řadu vlastností, které by měla splňovat. Musí mít dobrou paměť, aby si pamatovala dané věci, musí být pracovitá a vytrvalá, mravná, aby jí bylo možno důvěřovat, obdařená zdravými smysly a silnou konstitucí, musí mít dlouhé a jemné prsty a krátce ostříhané nehty. Musí být teoreticky i prakticky vzdělaná, ve všech oblastech lékařského umění zkušená, aby mohla určovat nejen životosprávu, ale i chirurgické a lékařské pokyny, aby mohla to, co pozoruje, správně posuzovat a patřičně hodnotit souvislosti jednotlivých jevů ve svém oboru. Trpící musí přemlouvát, s účastí jim pomáhat, být odvážná v každém nebezpečí a její rady nemají vybočovat z míry. Dále musí mít za sebou vlastní porody a ne být příliš mladá. Musí být slušná a stále rozšafná, velmi mlčenlivá, neb se dozvídá mnoho životních tajemství, nesmí být ziskuchtivá, aby kvůli mzdě si nepočínala hanebně, nesmí být pověřčivá, aby rozlišila pravdu od lži. Musí se dále starat o to, aby její ruce byly měkké a něžné, a nesmí vykonávat práci, od které by ztvrdly. Kdyby nebyly od přírody měkké, musí si je zjemňovat mastmi. Požadavků nebylo tedy málo, byly předávány až do 19. století, jak se dočteme. (Doležal, 2001, s.20-21)

2. HISTORIE VZDĚLÁVÁNÍ V PORODNÍ ASISTENCI VE STARÉM EGYPTĚ

Nejstarší písemné doklady spadají do období starověkého Egypta, a proto bych ráda obeznámila s touto fascinující civilizací, která pro mě mnoho znamená.

Ženy se mohly stát porodními asistentkami, bandážistkami, masérkami, lékařkami, chirurgy, svou kariéru začaly stejně jako muži, na místech specialistů. Pouze ti nejlepší se mohli stát všeobecnými lékaři, kteří byli schopni celkového pohledu. Profesionální dráha byla tedy opačná, než jak je tomu na Západě dnes. (Jacq, 2001, s. 222)

Patronkou léčitelů obojího pohlaví byla bohyně v podobě lvice Sachmet, „Ta, která ovládá umění“; Sachmet nemoci přinášela a zároveň je léčila. Světské tu nebylo odděleno od nadpřirozena: lékaři, muži i ženy byli zasvěcováni do Sachmetiny magie a Thovtova vědění. (Jacq, 2001, s.222)

Co se týče vzdělávání ve starém Egyptě, víme, že existovaly zvláštní lékařské školy při takzvaných *Domech života*. Byla to zařízení, v nichž učenci a písaři tvořili, opisovali a opatrovali vědecká a náboženská díla, jež byla považována za tajná. Dům života byl zpravidla přičleněn k chrámu a pravidelně se k němu prováděl zvláštní obřad, jenž měl umožnit zachování života. (Vachala, 2001, s. 199)

Porodní asistentky musely znát nejen tento rituál, ale musely být i obeznámeny s celou řadou magických amuletů a talismanů, modliteb, čarovná zaříkadla, pochybné léky a léčebné postupy. Pokud bychom hovořili o lécích (egyptsky *pecheret*) se v Egyptě rozuměly veškeré přípravky, které zhotovovali a používali lékaři a některé i porodní asistentky, jak se dochovalo v některých lékařských papyrosech. Ať už šlo o jakékoli produkty a součástí živých bytostí, můžeme například jmenovat vejce, tuk, med, zuby, kosti, různá zvířata, rostliny, nerosty nebo i chléb, pivo a víno. Jistě přitom trvalo dlouhou dobu, než bylo zkusmo zjištěno působení třeba léčivých rostlin, a tak nalezen účinný lék. (Vachala, 2001, s. 200-201)

Nejprve byly vychovány a vzdělávány svoji matkou. „Školou“ přitom byl nejen otcovský dům, ale později také chrám.

Ke změně systému vzdělávání došlo teprve kolem roku 2000 př. n. l., kdy se poprvé objevily skutečné školy, v nichž učitelé vyučovali žáky. Učitelé v egyptských školách byli tzv. písaři, tedy civilní, chrámoví či vojenští úředníci. Jejich žáci pocházeli z různých společenských vrstev a do školy vstupovali obvykle ve věku 5–10 let. Povinná školní docházka ve starém Egyptě neexistovala a právě tak nemůžeme mluvit ani o nějakém základním vzdělání. Žáci se ve škole učili jen to, co potřebovali k výkonu svého budoucího povolání. Pokud se budoucí porodní asistentka rozhodla se tomuto povolání po zbytek života věnovat, musela se nejprve naučit číst a psát, což jistě nebylo nijak jednoduché. Však jim v tom měl vydatně pomáhat bůh moudrosti Thovt a bohyně písma Sešat. Tak jako nebylo stanoveno, odkdy má dítě chodit do školy, tak také nebylo určeno, kdy má školu opustit. Záleželo na nadání, schopnostech a výsledcích žáka, kdy školu zvládl a ze školy odešel. Po vyjití školy se žák stal jakým si pomocníkem“ mistra“, jež ho dále vzdělával ve svém povolání.

Jako učebnice ve školách sloužily naučné a vybrané texty, které učitel žákům buď předepisoval anebo diktoval. Běžná byla různá mluvnická cvičení. (Vachala, 2001, s.130)

Další stupeň tehdejšího vzdělání probíhalo již zmiňovaných *Domech života* při chrámových komplexech. Zde byly pod ochranou kněží a „vysvěcených“ lékařů.

Poruchy vysvětlovaly vesměs působením nadpozemských zlých sil, což bylo více pravděpodobné. Pomocnice se při porodu soustřeďovaly na účinné modlitby, měly k dispozici dostatečný počet nejrůznějších ochranných božstev. (Doležal, 2001, s. 14)

Spíše se vyučovalo přímo v praxi než-li se sedělo a poslouchalo v nějakých místnostech. Výuka probíhala asi takto. Kněz, který byl „vysvěcen“ nechal při své práci porodní babičku, aby se mu dívala pod ruku, pokud byla velice šikovná, mohla i asistovat a posléze i přivádět dítě na svět. Bylo to něco, jako je to dnes. Ale v té době si nesla porodní babička za své porody sama trest, kdyby se něco nepovedlo, mohla přít třeba o kus svého těla, záleželo na druhu situace.

2.1 Čas těhotenství

2.1.1 Antikoncepce ve starém Egyptě

Menstruaci se říkalo „očišťování“, díky ní se ženy zbavovaly škodlivých elementů. Během této doby byla žena osvobozena od práce a nesměla vstupovat do tajných prostor chrámu. O praní poskvrněného prádla se starali pradláci.

Ženy, které neměly mít děti, nebo již nechtěly přijít do jiného stavu, měly k dispozici antikoncepci. Lékařské texty uvádějí několik druhů antikoncepce, jejichž ingredience se jen těžko identifikují. Připomeňme směs medu a natronu, jímž si ženy natíraly stydké pysky a vagínu, nápoje na bázi celeru a sladkého piva, a zejména předpis č. 783 na Ebersově papyru, jenž doporučuje ženám, které nechtěly být těhotné jeden, dva či tři roky, aby si do vagíny zaváděly tampon namočený do substance tvořené výtažkem z akacie, kolokvinty, datlí a medu.

Je pravda, že fermentovaná akáciová pryž produkuje kyselinu mléčnou, jež zabíjí spermie.

Pak však nadešel den, kdy mladá žena zatoužila přivést na svět dítě; antikoncepce byla zapomenuta a začínalo dobrodružství zrození. (Jacq, 2001, s. 173)

2.1.2 Zajišťování plodnosti

Třetího měsíce období záplav se v Dendeře, posvátném místě bohyně Hathor, pořádala slavnost „otevírání ženských nader“, během níž se shromažďovaly nově provdané ženy, aby slavily rituály, které jim měly zajistit blízké mateřství. Ženy přicházely do Medínit Habu, místa na západním břehu Théb, kde spali bohové prvopočátku pohřbení pod prvotním pahorkem, aby se koupaly v posvátném jezeře v naději, že si zajistí plodnost. Vždyť co bylo smutnějšího než neplodnost? Když chtěli písaři přiblížit nějaké dramatické období, napsali: „Ženy jsou neplodné, už neotěhotní, život vyhasl!“

Naštěstí božský hrnčír Chlum nepřestal na svém kruhu tvořit živé bytosti, aby byla žena těhotná, bylo třeba, aby si božský hrnčír postavil kruh v jejím břiše. Proto pronášela zaříkání:

Bože kruhu, který tvoříš na svém kruhu vajíčko, vnes svou tvořivou činnost do nitra ženských orgánů a svůj obraz do tohoto lůna.

Jakmile bylo jasné, že je žena těhotná, doporučovalo se „uvazovat na těhotné ženě stužku“ a položit na ni látku ve tvaru znaku *mes.*, znázorňujícího tři spojené zvířecí kůže, jehož významem bylo „narodit se“.

Pro Egyptanky znamenalo těhotenství totéž jako „završit práci“.

Krev, kolující v žilách matky, začala vyživovat rostoucí zárodek. V textech se kupodivu dočteme, že těhotenství může trvat někdy devět, jindy deset měsíců. Toto období nebylo bez nebezpečí, magická zařikávání a nošení amuletů zahánělo zlé síly pracující proti vzniku nového života. Děloha byla sevřena do ochrany speciální bohyně Cenenet. Tato opatření byla spojena s neustálou lékařskou péčí, rafinovanost při natírání ženského těla vonnými oleji šla tak daleko, že se používalo flakónků ve tvaru ženy s rukama položenými na vzedmutém životě. Tyto drobné nádobky mívaly zátku, jež zakazovala ničivým mocnostem vstup do břicha těhotné ženy. (Jacq, 2001, s. 174)

Některé Egyptanky chtěly znát pohlaví svého dítěte. Užívaný recept zdědili Řekové a prostřednictvím Byzance se dostal do Evropy. Užíval se dlouho na evropském venkově, který si ani neuvědomoval, že se vrací do dob faraónského Egypta. Jeho znění:

Dej ječmen (také egyptský výraz byl maskulinum a bylo to synonymum výrazu pro „otce“) a obilí (většinou znamená pšenici) do dvou plátěných pytlů, které žena každý den navlhčí svou močí, stejně tak do dvou pytlů datle a písek.

Když vzklíčí ječmen i obilí, žena otěhotní, když první vzklíčí ječmen, bude to děvče, když obilí, bude to chlapec. Když nevzklíčí ani jedno, žena neotěhotní.

Podle Gustava Lefebvra není tato diagnostika tolik vzdálena moderním teoriím o úloze hormonů: „Zjistilo se, „ píše, „že folikulin získaný z moče gravidních žen může, přidán do závlahy některých rostlin, zabránit objevení květů. Na druhé straně jsou známy experimenty Dorna a Sugarmana: vstříknutí 10 cm³ moči těhotné ženy do žíly králičím samečkům ve stáří dva a půl měsíce (to je doba sestupu varlat) vede k různým důsledkům podle toho, jestli žena čeká děvče nebo chlapce.“

Bez ohledu na to, zda byla zvědavost budoucí matky uspokojena, blížil se vrcholný okamžik: porod. (Jacq, 2001, s.174–175)

2.1.3 Porodní babičky a narození ve starém Egyptě

Sám porod byl směsicí náboženských a čarodějných úkonů, a také léčebných technik. Zpočátku, asi v průběhu 6. dynastie, se připravovalo primitivní sedátko zvané *meschen*, se stávající ze tří cihel, mezi nimiž se obratně manévrovalo, aby se novorozenec vyjmul. Počínajíc 18. dynastií nahradilo tuto primitivní techniku opravdové lůžko, případně ještě nízké sesle, kterými disponovaly některé privilegované osoby (poloha dítěte hlavou dolů byla ostatně pokládána za normální). Dnes bychom tuto „stoličku“ mohli označit jako předchůdce porodní stoličky, se kterou se můžeme setkat v alternativním porodnictví. Rodící žena byla totiž vždy v podřepu. Symbolická interpretace zrození výrazně ovlivnila také organizaci porodu. Muži k němu neměli přístup a četné ženy, které přišly spolu s porodní bábou přivítat novou bytost jako takovou.. (Halioua, 2002, s. 64–65)

Porodit se ve starém Egyptě řekne „být osvobozen“, „vyjít mimo tělo“, „přijít na svět“. S cílem usnadnit tuto kardinální událost se ženám pracujícím k porodu vázaly vlasy, natíraly se olejem, aby jim zvláčněla kůže, a vstříkovaly se jim do vagíny tekutiny vyrobené z léčivých rostlin. (Jacq, 2001, s. 177)

Každé egyptské ženě pomáhaly porodní babičky. Ty pomohly rodičce sednout si do podřepu na paty nebo na dvě či čtyři cihly, což bychom mohli vysvětlit jako symbolické označení pro čtyři bohyně: velkou (Nut, nebe), nejstarší (Tefnut, ženský pól prvotního páru), krásnou (Eset) a vynikající (Nefthys). V některých případech se používalo porodní křeslo, jehož jeden exemplář, pocházející z Théb, je uchovávan v káhirském muzeu. Předmět, vysoký asi 0,30m, je vyroben z bíle lakovaného dřeva. Toto křeslo ztělesňuje bohyně Meschenet, jež se podílí na spoluurčení novorozencova osudu.

Porodní babičky byly zároveň „libé“ a „ženy pevných palců“, měly za úkol ulehčovat porodům, slehnutí a přijímání novorozenců „do svých rukou“. Byly pokládány za vtělení supí bohyně Nechbet, spojené s mateřstvím a ochránkyněmi faraónů, porodní babička měla dítě uchopit stejně pevně, jako sup chápe své kořisti, aby ji již nepustil. Jedna z porodních babiček podepřela rodičce záda a paže a pronášela zařikání. Její kolegyně

přestříhla pupeční šňůru, zdvihla novorozence, ukázala ho matce a potom ho položila do pohodlného lůžka.

V některých případech porodní babičky rozetřely kousek novorozencovy placenty v mléce a daly mu ji spolknout, a to ještě v den porodu. Vyvrátí-li ho, zemře, když ho stráví, přežije.

Při potížích přikládaly porodní babičky rodiče na břicho obklady z těsta nebo náčinky. Když nebylo možno vypudit dítě přirozenými cestami, sahalo se k chirurgickým zákrokům dosahujícím v této oblasti, jak se zdá, pozoruhodné úrovně. Nejvíce se Egyptanky bály předčasného porodu. Aby proběhl co nejlépe, recitovalo se zaříkávání o čtyřiceti kulatých perlách, o sedmi drahých kamenech (snad smaragdech), o sedmi kouscích zlata a sedmi nitích utkaných dvěma sestrami, Ísis a Nefthys. Dítěti se dával kolem krku amulet se sedmi uzly.

Porodní babičky čekaly netrpělivě na první křik dítěte. Jestliže řeklo *ni*, žilo, když ale řeklo *embi*, zemřelo. Jiné neblahé znamení: plačtivý hlas. Pokud byl křik pěkně čistý, byl důvod se radovat. (Jacq, 2001, s. 179)

Ve starém Egyptě“ rodily“ ženy, které se před tím převlékly do masek tří bohyň, a dle náboženských rituálu si rozdělily své úlohy při očekávaném porodu, pak už se jen dočteme v odborných literaturách o bohyních. Zde je malý úryvek: „Bohyně *nejprve přeměnily její komnatu v porodní pavilon, potom zavřely dveře a rozdělily si úkoly*. Ísis (Eset) si stoupla před rodičku, Nefthys za ni. Tím se myslí, že si stoupla za rodičku, aby ji při porodu pevně držela. Heket porod urychlila. Tím bychom mohli dnes říci-položení rukou na fundus děložní a pomoc rodiče zatlačením na břicho při tlačení rodičky. Také ji povzbuzovala, aby tlačila. Ísis vyslovila jména dětí, aby přišlo již na svět. Ta jej také měla po vyklouznutí zachytit a přivítat ho gestikulací, poté jej položila na lněnou látku. Chlum jim pak daroval sílu a pevné zdraví. (Jacq, 2001, s. 179)

Narozením dítěte porod nekončil. Zbývalo vypudit plodové lůžko, které se považovalo za dvojče novorozence, a připisoval se mu silný symbolický význam. Placenta se proto zakopávala v zahradě domu, anebo se pečlivě uchovávala, aby se jí léčily dětské nemoci a vypalovaly hluboké rány.

Poté žena prožila čtrnáct dnů „purifikace“ mimo svůj domov, jak diktoval rituál obdobný rituálu hebrejskému, k němuž se v bibli v části Levitikus píše, že je-li žena těhotná a porodí chlapce, bude nečistá sedm dní, porodí-li holčičku, bude nečistá dva týdny. (Halioua, 2002, s. 65)

Dle postavení ve „staré“ společnosti manžel obdarovával dle svých možností různými dary. Připomeňme například manžela, jehož paní porodila trojčátka a první z nich se mělo stát budoucím faraónem. Ten daroval krásným paním pytel ječmene, který musel Chlum nést, ale také bohyně měly co dát. Utkaly faraónské koruny, schovaly je do pytle a pak spustily vítr a déšť; manžel tak byl nucen zavazadla uložit do dobře kryté místnosti.

Jeho choť, Rudžedet ještě čtrnáct dní odpočívala. Když potřebovala pro domácnost potraviny, dala otevřít pytel s ječmenem a objevila v něm koruny. Manžel i ona pochopily, že dali život budoucím faraónům. (Jacq, 2001, s.179)

Všechny porody ale neměly tak lehký průběh, jak by snad právě uvedené resumé mohlo naznačovat: některé mumie prozrazují, že věci mohly nabrat dramatický obrat. Tělesné pozůstatky, manželky Mentuhotepa, jež měla velice úzkou pánev, vykazují stopy natržení vulvy po celé délce a doprovodný močovo-vaginální pištěl značně šíře. Ještě hlubší dojem vzbuzuje mumie jedné ženy zemřelé při porodu; našla se ležící na zádech s roztaženými stehny a ohnutými koleny. Její novorozenec má rozbitou hlavu. (Halioua, 2002, s. 65)

Na to, aby porod proběhl zdárně a co možná bez komplikací, měli Egypťané různé pojistky. Buď se položil kousek oděvu na sošku představující Tueretu, anebo se podával lék během porodu či po jeho završení. Můžeme jmenovat lék na slehnutí, což bychom mohli přeložit jako nápomoci narození dítěte, jež se nachází uvnitř ženského těla. Jiné léky měly nápomoci vypuzení placenty. „Lék pro ženu, aby sestoupila placenta na své místo: piliny z jedle (to) dát do sedliny. Pomazat tím cihlu potaženou látkou. Musíš to udělat tak, aby si na ni sedla.“ (Halioua, 2002, s. 65)

2.1.4 Porodní pavilon

Porod by měl pokud možno probíhat na zvláštním místě, v porodním pavilonu, o němž se dočteme v papyru popisujícím, jak Ísis přivedla na svět Hora na místě chráněném před silami zla.

O tom, jak takový pavilon vypadal, si můžeme udělat poměrně přesnou představu podle jednoho výjevu v Dér el-Medíně, byla to lehká stavba, její dřevěné sloupy měly podobu stvolů papyru, jenž symbolizoval prvotní bažinu. Po stěnách a sloupech se vinuly popínavé rostliny. Další výzdoba: Bes, veselý trpasličí hudebník, a Tvosret, hroší samička. Úkolem obou bylo zajišťovat šťastný porod. Tvosret měla navíc na starosti odchod plodové vody.

V porodním pavilonu bylo lůžko, polštáře, látky, stolečky, zrcadlo, toaletní potřeby, magické předměty ze slonoviny a dále porodní křeslo anebo čtyři cihly se stejnou funkcí.

Rodička měla rozpuštěné vlasy a byla nahá, nesměl se na ní ponechat jediný uzel, protože ten by vadil porodu. (Jacq, 2001, s. 178)

Porodní pavilon se také označoval Mammisi, toto slovo vytvořil Chapollion a pochází ze staroegyptského slova *per-meset*, což znamená „místo narození“.

Z toho vyplývá, že tak jako dnes těhotné ženy přicházely do dnešních porodnic, také ovšem záleželo na postavení dané rodiny ve společnosti.

Jak už bylo zmíněno na začátku, porodní báby musely znát mimo jiné i několik set rituálů a léčebných zaříkávání.

Asi nejvýznamnějším a nejvíce používaným, mimo jiné i u porodu bylo léčebné zaříkávání z Eberského papyru.

Kež mě Isis vyléčí

Jako vyléčila svého syna Hora

Ze všech jeho bolestí,

Které mu způsobil

Bratr Seth

Když zabil jeho otce Osirida.

Ó Isido!

Když zabil jeho otce Osirida.

Ó Isido!

Veliká čarodějko, prosím uzdrav mě, spas mě před zlem temnoty, před epidemií a smrtelnou chorobou.

Před infekcemi všeho druhu, které na mě útočí, jako jsi spasila a osvobodila svého syna Hora.

Neboť já prošel ohněm, vyšel z vody.

Nechť nikdy nepřijde den, kdy bych pronesl: "Nejsem hoden ani slitování."

Ó mocný Ree, který se přimluvil za Tvé tělo.

Ó Osiride, který se modlí za Tvé projevení.

Re se přimlouvá za tělo, Osiris se modlí za uskutečnění.

Osvobod' mě od veškerého zla, od všech zraňujících věcí temnot, od epidemií a smrtelných horeček všeho druhu. (Regula, 2002, s. 142-143)

Toto pojetí starého zařikávání je dle autorky upraveno a převedeno do dnešních časů, ale i tak se nelze divit a usoudit, že staří Egypťané měli dosti odlišnou mentalitu a chápání, než je obvyklé dnes.

2.1.5 Isis jako porodní bába a matka

V populárním mýtu o Isidě a Osiridovi prochá Isis ze Sethova vězení do bažin, kde prochází velkými porodními bolestmi, aby porodila Hora. Kvůli těmto krutým bolestem se stala patronkou žen před slehnutím.

V mnoha egyptských chrámech stála budova Mammisseum, kde se zasvěcováních hrách předvádělo Horovo narození a někdy i posvátné narození vládnoucího faraóna, jenž byl vždy ztotožňován s Horem. Tyto porodnice byly zdobeny scénami z Isidina příběhu a je možné, že sloužily i jako porodnice pro místní ženy.

Záznamy z dávných chrámů dokazují, že Isidiny svatyně často poskytovaly kojné, aby mohly ženám, které neměly dost svého mléka pro výživu svých dětí „Isidino mléko“ bylo pokládáno za mocné kouzlo a mohlo jej symbolizovat oslavné narůžovělé mléko nalévané z vědérek podobných prsu.

Toto mléko mohlo podle dokumentů i odkapávat na zem při zvláštních příležitostech.

Isidino mléko nacházelo využití také při výživě opuštěných kojenců nebo těch, jejichž matka neměla vlastní mléko. Také faraóni byly často zobrazováni, jak pijí z Isidina prsu a její ruka je jemně navádí k bradavce.

I když je mateřství prvním aspektem Isidy, jako Veliká kouzelnice a Svatá vynálezkyň základních věcí k životu. Patronát nad mateřstvím ovšem přijala vždy s pokorou. Isis je obvykle považována za matku Hora.

Existuje ovšem mnoho dalších božstev, které jsou pokládány za její potomky.

Isidinou dcerou byla Basket, jejím synem Nerupl, božstvo uctívané v oblasti Fílii.

Faraóni jako Horovy inkarnace byli též Isidinými syny a mnoho z nich je vyobrazeno, jak sedí na jejím klíně a saje z jejího prsu.

Obrazy s Isidinou kojící svého syna hora prosluly převážně v posledních letech egyptské moci.

Jak se stávala čím dál více populárnější v antickém světě, začal být Hor nazýván řeckým jménem místo egyptským a to Harpokratem. (Regula, 2002, s. 213–215)

3. VÝVOJ VZDĚLÁVÁNÍ V PORODNÍ ASISTENCI V EVROPĚ – OD STARÉHO ŘECKA DO 19. STOLETÍ

Postupem doby byly více uplatňovány nabyté zkušenosti a získané vědomosti – i když magická a náboženská složka nevyzrála. V antickém Řecku a o něco později v Římě se některé ženy začaly věnovat poskytování pomoci při porodu jako svému zaměstnání. Přejímaly vědomosti a zkušenosti od svých předchůdkyň a samy braly do učení mladší uchazečky o tohoto povolání. To bylo období porodnictví babického, které přetrvalo ještě celý středověk. Praktické porodnictví bylo zcela v rukou porodních bab. Pomoc lékařů byla vyžadována pouze v komplikovaných případech. Také při ženských nemocech vyšetřovaly nemocné porodní báby a lékař doporučil ošetření na základě sděleného nálezu. (<http://www.porodnice.cz/default.asp?rubrika=1&podrubrika=29>)

Způsob jejich působení při porodu se ve srovnání se starověkem mnoho nezměnil, stále přetrvávají prvky magické a náboženské. Starověké bohyně nahradily patronky rodiček – světice: ve Francii svatá Margareta, v Tyrolích svatá Kunigunda (Kunhuta), v Sasku svatá Alžběta, v Bavorsku svatá Valburga. Místo obětí a magických prostředků zaujaly amulety, ostatky svatých, posvěcené pásy a modlitby, svěcená voda, svěcené svíce a jiné. (<http://www.porodnice.cz/default.asp?rubrika=1&podrubrika=29>)

V dávnověku žena rodila pravděpodobně v osamocení bez jakékoli zevní pomoci. Byla tak vydána velkému nebezpečí, zvláště při složitějších situacích, které nebyla schopna řešit sama.

Teprve později, když se začali lidé sdružovat a organizovat, počaly rodičkám, především v období matriarchátu, poskytovat pomoc starší zkušené ženy z rodiny. Tak je to zachyceno i v našem bájesloví.

Tato laická pomoc však byla nedostatečná a postupně se začaly porody zabývat některé ženy jako povoláním. Jejich činnost se však zpočátku opírala pouze o vlastní zkušenost a o poznatky předávané mezi generacemi. Postupně tak vznikalo nové povolání určené pouze ženám, jehož název se odvozoval od slovesa babiti-roditi (báby pupkořezné, ženy babicí) až se ustálili na termínu porodní báby či babičky, a to bez ohledu na jejich věk. Pro muže to bylo povolání nedůstojné, pouze při komplikacích byli přivoláni lazebníci, bradýři, ranhojiči či felčari. Ti pak, většinou při minimálních znalostech, celou záležitost

často drasticky dokončili. Při častém výskytu křivice a osteomalacie nebyla o tyto komplikace nouze, navíc při velice špatných hygienických podmínkách bylo velké nebezpečí infekce. Oficiální medicína se prakticky porodnictvím nezabývala, některé přednášené poznatky byly v chirurgii okrajově tradovány z učení Hippokrata a Gálenu a z pozdějších prací Rhazese a Avicenny. Tak tomu bylo celý středověk a začátek novověku. (Čech, 1999, s. 17)

Je známo, že babictví nebyl obor jako takový, ale předcházelo mu jiné lékařské obory, ze kterých později vycházely porodní báby.

Pro školení pomocnic při porodu bylo třeba sepsat učebnice. Jedna z prvních, vydána v roce 1513 v Brandenburku, byla roku 1519 přeložena do češtiny a vydána lékařem a tiskařem Klaudiánem v Mladé Boleslavi.

První škola pro porodní báby byla zřízena v roce 1589 v Mnichově.

V situacích, kdy bylo nezbytné vyjmout plod operativně (a to bylo v tehdejší době jen obratem s extrakcí nebo embriotomií), byl k rodičce přivolán ranhojič-chirurg. Někteří z nich se později začali soustavně zabývat porodnickou patologií a přispěli i k rozšíření znalostí o fyziologii porodu. Začali se také používat operace, popsány již ve středověku, ale později zapomenuté.

Někteří ranhojiči zaujali čestná místa v historii porodnictví. Jednou z prvních významných osobností byl v 16. století Paré, který mimo jiné znovu objevil porodnický obrat a uvedl jej opět do praxe. V následujícím století Chamberlen zkonstruoval porodnické kleště a Motta popsal vcestrné lůžko.

V roce 1630 na porodnickém oddělení v pařížské nemocnici Hotel-Dieu bylo zahájeno pravidelné vyučování porodních bab. Výuka trvala tři měsíce a byla uzavírána zkouškou. Ve stejné době významný porodník Mauriceau publikoval práci o eklampsii a návod k vybavení následné hlavičky při porodu koncem pánevním. Napsal také první samostatnou učebnici porodnictví. Na začátku 18. století byla věnována velká pozornost významu ženské kostěné pánve pro porod a studiu porodního mechanismu.

K porodnickým operacím přibyla extrakce plodu kleštěmi, často prováděna v 19. a na začátku 20. století. Od konce 19. století se změnila operační technika, ujal se zásady a sepsy a byla zdokonalena anestezie.

Císařský řez, známý ve starém Římě jako vynětí plodu z těla právě zemřelé ženy, se začal provádět u živých rodiček. (Macků, 2002, s. 9–10)

Zajímavé byly poměry výuky babictví v sousedním Německu. Již v 15. století se objevují Hebammenordnungen (pořádky o porodní pomoci) v Ulmu, Colmaru a Norimberku. Ve spojitosti s babictvím existují v 16. století (od roku 1552) Kirchenordnungen-církevní pořádky, v Nasavsku a dalších zemích, které se zabývají u porodů především křtěním v nouzi. Věk začínajících bab se pohyboval okolo 30-35let, měly být zdravé, zručné, přívětivé, mlčenlivé, pokud možno měly umět psát a neměly pít. Pocházely vesměs z chudých vrstev. Byly stanoveny taxy pro bohaté a chudé rodičky, někdy místo peněz dostávaly báby naturálie, chléb, víno, boty, otop, od chudých zpravidla nic. Někdy měly bydlení zdarma, jejich manželé mohli dostat právo lovu. Pracovaly až do vysokého věku, poté dostávaly minimální podporu. Babictví bylo v té době pěstováno jako řemeslo. V Rakousku je první doložená zkouška porodní báby již v 15. století. Nebylo však jasné co zkoušet, namnoze ti, co zkoušeli, v životě nebyli mnohdy ani u porodu. Babictví se většinou učily ženy mladší u starší báby zkušené. Postupně byl činěn tlak, aby právo takových učednic měly jen báby aprobované. Všeobecná úroveň bab byla vyšší ve větších městech a malých městech, nízká na venkově, vlastní úroveň odborná byla mnohdy otřesná.

V Sársku jsou doložené krajové volby porodních bab ženami z obce za přítomnosti faráře, starostů a vrchnostenských úředníků. Bylo to tradiční ženské právo, pravděpodobně první volební právo žen. Volitelky kladly důraz na křesťanský, bezúhonný život, mlčenlivost, soucit, píli a trpělivost. Takové poměry trvaly na venkově ještě v 19. století. (Doležal, 2001, s. 31–32)

Zdůrazňována byla úloha bab v oblasti duchovní a v církevní péči o umírající rodičky. (Doležal, 2001, s. 32)

Při přísaze před farářem byly báby varovány před používáním zařikávání, magických amuletů, před pověrami. (Doležal, 2001, s.33)

Vývoj porodnictví v období, kdy ho vykonávaly jediné nevzdělané ženy, naprosto ustrnul. Ranhojičství, oddělené od obecné medicíny mělo nejružnější úroveň.

V tomto cechu byli holiči, lázeňští, maséři, pouštěči žilou, příkládači pijavic, napravovači zlomenin, trhači zubů, řezači močových kamenů, ale i chirurgové s bohatými zkušenostmi z válek, lidé nevzdělaní, i tací, co znali latinu. (Doležal, 2001, s. 34)

Zajímavé je, že každá porodní babička musela mít svoji učebnici. Doslova cituji:“ *Každá babička knihu učebnou o babictví míti musí. Nesmí ji tudíž nikomu darovati nebo prodati, nýbrž má ji po celý život svůj podržeti, často v ní čítati, případy jí si přihodivší s tím, co v knize udáno, porovnávatí a tím se zdokonalovati.*“ (Doležal, 2001, s. 115)

První nařízení o povinném školení pomocnic při porodech bylo vydáno v roce 1452 v Řezně. Pro potřeby tohoto školení byla sepsána a v roce 1513 Roesslinem z Wormsu vydána učebnice, květnatě nazvaná „Der Swangeren Frauwen und Hebammen Rosengarten“. Byla přeložena do češtiny a již v roce 1519 pod názvem **Růžová zahrádka** vydána lékařem a tiskařem Mikulášem Klaudiánem (Kulhou) v Mladé Boleslavi. První škola pro porodní báby byla zřízena v roce 1589 v Mnichově, o něco později další v Paříži. (<http://www.porodnice.cz/default.asp?rubrika=1&podrubrika=29>)

Porodní báby radily k pohlavní zdrženlivosti v prvních měsících těhotenství, aby se zabránilo potratu. Krátce před slehnutím se doporučovala naprostá zdrženlivost. Naproti tomu se radilo nezříkat se pohlavních styků po dobu těhotenství úplně, protože by dítě bylo slabé a trpělo by nemocemi.

(<http://www.porodnice.cz/default.asp?rubrika=1&podrubrika=29>)

V okamžiku porození dítěte zaspívala porodní bába válečný pokřik, neboť rodící žena se těšila stejné úctě jako válečník, který zajal nepřítele. Teprve pak přeřízla pupeční šňůru. Když se narodil chlapec, předala se placenta otci, aby ji pohřbil na bojišti, narodilo-li se děvče, placenta se zakopala v domě poblíž ohniště. Po vykoupání matky a dítěte se porodní bába ihned starala o křtiny. Během čtyř dní po narození dostalo dítě jméno, obvykle podle data narození.. (<http://www.porodnice.cz/default.asp?rubrika=1&podrubrika=29>)

4. VÝVOJ VZDĚLÁVÁNÍ V PORODNÍ ASISTENCI V ČESKÝCH ZEMÍCH AŽ DO PŘELOMU 19. A 20. STOLETÍ

V našich zemích byla v této době cesta porodnictví dosti složitá. Politické a náboženské nepokoje, které vyvrcholily v pobělohorské době a s nástupem Habsburků, spolu s církevními názory vykonaly své. Se značným zpožděním k nám pronikaly např. anatomické poznatky z poloviny šestnáctého století, ať již to byly všeobecná anatomie Vesaliova či Arantiovy studie o plodu, anebo Fallopiova anatomie ženského pohlavního ústrojí. Také značná izolace od zemí, ve kterých se porodnictví začalo ubírat správným směrem, jako byla Francie či Anglie, byla brzdou rozvoje. (Čech, 1999, s. 17)

Babictví je jedním z nejstarších zdravotnických oborů vůbec. Po řadu staletí bylo opomíjeným povoláním. (Břeňová, 2002, s. 28)

Po celý středověk bylo poskytování pomoci při porodu záležitostí žen.

Porodní báby u nás byly už od 14. století. Babictví či bábení vykonávaly ženy zpočátku bez základního školení, nazývaly se ženy položné nebo báby pupkořezné, později babičky. Jejich manžel se nazýval babák. Po spolupráci se starší babičkou, která trvala zpravidla čtyři roky, byla nová babička oprávněna vykonávat babictví zcela samostatně, a to v takovém rozsahu, jak sama uznala za vhodné. V této době se doktoři medicíny porodnictvím vůbec nezabývali, neboť tato profese nebyla důstojná jejich stavu.

Teprve od 15. století se od nich vyžadovalo odborné školení. Pomocnice při porodu, byly zařazeny s ranhojiči chirurgy a lazebníky do společenského cechu a byly pod dozorem městského fyzika (lékaře). Tehdy se při městských špitálech zřizovala oddělení pro rodičky, která pečovala také o svobodné matky a jejich děti. (Macků, 2002, s. 9)

Proto, i když dílčím způsobem, byla velmi cenná postupná opatření, která u nás od 18. století začala upravovat náplň a kontrolu činností porodních babiček, jejich vzdělání a sociální postavení. (Čech, 1999, s. 17)

Významné bylo období vlády Karla IV, neboť díky němu byla založena Karlova univerzita v Praze v letech páně 1348, jejíž součástí byla i lékařská fakulta. Její patronkou

se stala sv. Kateřina. Byla to první univerzita na západ od Paříže a na sever od Alp. Zlatou bulu o založení univerzity pražské vydal Karel IV. Dne 7. dubna 1348 z moci českého krále, pro české království a jeho lid. Podobně jako ostatní evropské univerzity (Universitates magistrorum et scholarium) měla i tato univerzita vlastní majetek, darovaný jejím zakladatelem. Z výnosu tohoto majetku platila své učitele a náklady na provoz koleji a knihoven. V prvních letech univerzitní mistři (profesoři) vyučovali v kláštorech, nevyjímaje i ve vlastních bytech nebo ve školách, které si sami zřídili.

Učení však bylo jen teoretické, praktická cvičení se nekonala, protože chirurgii a anatomii přednášeli výhradně profesoři patřící k duchovnímu stavu. Vzdělání porodních babiček bylo omezeno jen na poučení o porodu.

První institucí na našem území, která se vedle své další činnosti začala starat také o těhotné ženy a jejich děti, byl na počátku 17. století (1609) „Vlašský špitál“ na Menším Městě pražském, který svojí léčebnou a sociální funkcí plnil téměř dvě stě let.

V roce 1765 byl na Novém Městě pražském otevřen ústav, který měl pečovat nejen o opuštěné děti, ale později také i o svobodné matky. Byla to snaha řešit tak závažný sociální problém, se kterým bylo tehdejší porodnictví neoddělitelně spjato. Tak byl položen první oficiální základ porodnice a naleznice. Po deseti letech existence byl tento ústav i se svými povinnostmi přemístěn do Vlašského špitálu, který v tu dobu navíc plnil již také funkci výukovou. Byla to po řadu let jediná instituce toho druhu nejen v Praze, ale i v českých zemích. Pochopitelně časem ústav na své úkoly nestačil, např. ve druhé polovině 18. století zde bylo přijato již přes tisíc osob ročně! Proto byla tato péče přemístěna do nově upravené prostornější porodnice a naleznice u kostela sv. Apolináře na Novém Městě pražském. Ta pak svoji funkci vykonávala téměř dalších sto let. (Čech, 1999, s. 17)

Roku 1784 byla vybudována také porodnice v Brně a Olomouci, takže Morava byla v té době na tom dočasně poněkud lépe než větší Čechy s jedinou porodnicí.

Obtížné byly i začátky výuky porodnictví na pražské lékařské fakultě. Studenti sice měli již koncem 17. století krátkodobou teoretickou výuku o“ nemocech paní a dívek a o porodech“, ale úroveň této výuky ze starých latinských spisů byla velice nízká a zůstávala zcela na pokraji zájmů studentů. (Čech, 1999, s. 17)

Pokrokem bylo ve druhé polovině 18. stol., kdy bylo porodnictví zavedeno jako samostatný předmět a jako zvláštní medicínský obor s titulem „Magister artis obstetriciae“

První teoretickou výuku zajišťoval od roku 1753 po šest let profesor anatomie F. Dutoy, který se před tím vzdělával v holandském Leydenu. (Čech, 1999, s. 17)

Od roku 1759 byla na pražské univerzitě ustanovena stolice porodnictví, do jehož čela byl postaven J. H. Ruth, který byl v roce 1790 jmenován prvním profesorem porodnictví na pražské fakultě.

Přednášel česky a německy, tyto přednášky, stejně jako Rothova čeština (a prý i němčina), byly předmětem opakované kritiky současníků. Stejně tak se nepodařilo úspěšně realizovat praktickou výuku.

Osvícení Marie Terezie a Josef II. podporovali takové změny, prosazovali i překlady učebnic pro báby do češtiny. Bylo zavedeno triviální školství, je věcí státu, aby i nevzdělaným a chudým se dostávalo dobré lékařské péče, aby obyvatelstvo bylo zdravé, aby rostlo, aby nebyly epidemie, aby se zabránilo šíření pohlavních nemocí. Pro Čechy znamenal předěl Zemský zdravotní řád r. 1753. Zdravotní politika teriziánského absolutismu souvisela i s populacionistickými naukami. Podle dvorského dekretu 1749 bylo nařízeno, aby byly porodním bábám a jejich pomocnicím demonstrovány pitvy ženských mrtvol. Pro báby byly nařízeny zkoušky. Panovnice měla svého porodníka Gerhard van Swieten (1700 – 1772) žáka Boerhava i jako nejbližšího poradce v těchto otázkách. Jeho socha byla ve Vídni umístěna do sousoší této císařovny.

Marií Terezií je povolán z Holandska jako osobní lékař G. Van Swieten. Velmi rychle poznal neutěšené poměry rakouského zdravotnictví a obrátil a svou pozornost nejprve ke zlepšení porodnické péče. Roku 1754 bylo usneseno, aby porodním babičkám a jejich pomocnicím přednášel anatomii profesor anatomie a prováděl pitvy na mrtvých ženách. Roku 1748 byly nařízeny nejpodrobnější zkoušky pro porodní babičky v Praze na lékařské fakultě a na venkově krajským fyzikem. Na návrh Dr. G. Van Swietena byl císařovnou Marií Terezií 24. 7. 1753 vydán nový zdravotní Generální řád pro Království České, který se zabýval i postavením porodních babiček. Jsou v něm stanoveny požadavky, kterými se porodní báby musely řídit.

Generální řád znamenal veliký pokrok v tehdejší zdravotnictví. Odborní nařízení se týkala také ostatních zdravotnických profesí. Bylo to první obsáhlé a do podrobnosti zasahující opatření, jež platilo 150 let. Období počátku osvícenství (18. století) se stává mezníkem v historii babictví. (Břeňová, 2002, s. 28)

Dalším významnou osobností, která se zapsala do historie porodnictví, byl Jan Melič. Narodil se 7. května 1763 v Praze, kde také vystudoval medicínu. V roce 1788 vybudoval soukromou porodnici se školou. V roce 1793 se stal profesorem porodnictví a od roku 1796 působil jako první lékař všeobecné nemocnice. Melič byl lékařem hlubokého sociálního cítění. Sledoval např. závislost nemocnosti a úmrtnosti dětí na sociálních podmínkách života rodin a dospěl k jednoznačnému závěru, že hlavní příčinou vysoké dětské úmrtnosti, kdy se 50% dětí nedožilo 7let, jsou špatné sociální a hygienické podmínky. Bezprostřední styk se společenskou bídou a jejími následky ho vedl v roce 1795 k vypracování návrhu na nemocenské pojištění pro nejhudší vrstvy lidu. Sám předtím založil na Malostranském náměstí v domě u Montagů ordinaci a porodnici pro chudé ženy. Zde také konal přednášky pro mediky a kursy pro porodní báby. Později byla tato porodnice zrušena a včleněna do rámce univerzity. Své zkušenosti shrnul Melič v práci: „Nachricht von den Privatvorlesungen und einem ahntülichen praktische Entbindungs-Institute“ v překladu: „Zpráva o soukromých přednáškách a praktickém porodním ústavu s nimi souvisejícím, 1789. Ve spise: „Vier Abhandlungen über die Geburtshilfe“, což znamená: „Čtyři pojednání o porodnictví, 1798 popsal jako první infekční původ předsunutého plodového lůžka. Melič byl nejen vědcem a organizátorem porodnictví, ale i průkopníkem nových sociálně humanistických tendencí lékařství.

Roku 1804 byl stanoven a vychází pro porodní báby první studijní řád, ze kterého vyplývaly následující povinnosti:

1. babičky se musí účastnit celého porodnického kurzu na univerzitě nebo lyceu a obdržet diplom,

2. alespoň 2 měsíce musí věnovat praktickému vyučování v porodnici. (Břeňová, 2002, s. 29)

Další velkou postavou se po Meličovi stal Antonín Jungmann, bratr známého obrozence Josefa Jungmanna. Působil na klinice od roku 1808 celkem 42 let, od roku 1811 ve funkci profesora. V porodnici zavedl pevný medicínský řád a administrativní systém. Za dobu jeho působení bylo na klinice odvedeno téměř 50 000 porodů. Výrazně zlepšil úroveň

výuky – pravidelně přednášel nejen německy, ale i česky. V první polovině 19. století to byly první české přednášky na fakultě. Napsal v němčině i češtině učebnice pro porodní babičky i pro studenty medicíny. O stoupající odborné úrovni svědčí teoreticko-praktické kurzy, které navštěvovali nejen rakouští lékaři, ale později odborníci z celé Evropy (Polska, Dánska, Norska, Švédsko, Anglie, Itálie, Švýcarsko a Německo) a dokonce i z USA, Islandu a Ruska. Z historických pramenů je dokonce uváděno, že v roce 1847 bylo zahraničních posluchačů 69. Za Jungmannova funkčního období prošlo klinikou více jak 2 200 studentů a 8 200 porodních babiček. Za svou bohatou činnost je považován profesor Jungmann po Meličovi za dalšího zakladatele pražské porodnické školy a také za důležitou osobnost českého národního obrození a univerzity. (Čech, 1999, s. 18)

Jungmannova knihovna, která je uložena v Zemské porodnici na I. gynekologicko-porodnické klinice 1. lékařské fakulty v Praze, patří mezi národní památky.

Knižní ilustrace a hmotné pozůstatky Pražské školy dokládají, že ústav měl dostupné nástroje anglické, francouzské a německé provincie. (Doležal, 2001, s. 103)

V učebnici *Babictví*, kterou sepsal v roce 1888 olomoucký Vojtěch Vyšín, který se zabývá problematikou nedostatečné hygieny, o kterou se později více zabývá Semmelweis.

Asi Vás udiví, že jako budoucí lékaři musí složit při promoci slib tzv. Hippokratovu přísahu, měli i porodní babičky. Který je znám z 16. srpna 1874, který musela každá bába skládat, když dobře obstála při zkoušce, která podle historickým pramenů a si bylo dosti přísná. Bábě porodní bylo přečteno následující: „Slibujte, že těhotným, rodičkám i šestinedělkám, kterým ku pomoci volána budete a sice chudým právě tak jako bohatým, svým učením ochotně pomáhati, a při tom všechny povinnosti, které porodní bábě zákony a nařízeními jakož i zvláštní instrukcí předeepsány jsou, věrně a svědomitě plniti budete. Poté slibující opakovala rukou ředitele příslušné školy: „Tomu, co mi nyní přečteno bylo, jsem porozuměla a slibuji to zachovati.“ (Doležal, 2001, s. 116)

Porodní báby si také musely při svém povolání vézt záznamy, ve kterých muselo být zapsáno následující-bydliště, seznam předeepsaných náradí a dezinfekčních prostředků, porozených dětí do rejstříku narozených.

Měly zakázáno dle zákona ustanoveného provádět lékařské ordinace, konají křty v nouzi, zařizují ohledání dětí mrtvých, případy podezřelé musí hlásit neprodleně policejnímu

úřadu, také musí hlásit i pokusy o potrat a o všech těchto věcech musí dodržovati tajemství, které vyplývá dnes i ze zákona.

Mezi nástroji a potřebami má v tomto období babička navíc nůžky na nehty, pilníček na nehty, teploměr na měření lázně, kartáč na ruce, bílé nebo mazlavé mýdlo, vyvařené tkanice pupeční, kyselinu karbolovou, hypermangan, mírku, Billroth batist, čistý ručník, deník a učebnou knihu porodnickou. (Doležal, 2001, s. 117)

Profesor F. Mošner, který byl Jungmannovým žákem, se stal důležitým pedagogem mediko-chirurgického učení v Olomouci a později rektorem tamní univerzity v roce 1834.

Posledním žákem Jungmannovy školy byl profesor J. Streng. Který v roce 1875 slavnostně otevíral novou budovu tzv. Královské české zemské porodnice a naleznice, která ve stejné ulici Apolinářské nahradila nedaleké, v té době prostorově už nedostačující, pracoviště Jungmannovo. Tato výjimečná budova, projektovaná známým architektem J. Hlavkou v novogotickém anglickém romantickém slohu, měla 62 hlavních a 248 dalších místností s neuvěřitelnou kapacitou 367 lůžek. V dalších letech se zde psaly jedny z nejdůležitějších kapitol pražské porodnické školy a českého porodnictví. Budova přestála i nálet v závěru druhé světové války a po řadě vnitřních úprav v současnosti slouží náročným požadavkům moderního porodnictví. Pod střechou zmodernizované Zemské porodnice se rodí nejvíce dětí v celé republice a na přelomu století se zde očekává narození miliontého občánka.

Pro báby na Moravě sepsal roku 1847 velmi podrobné Babictví. Zde v Olomouci si stěžoval profesor Jahn, že české uchazečky jsou buď ngramotné, nebo příliš staré.

V roce 1826 tam české a německé posluchačky byly již v poměru 67%: 33%. Ročně jich absolvovalo kolem padesáti i více, za dobu jeho působení bylo pro Moravu vyškoleny tisíce porodních babiček. Do poloviny staletí se situace ve vzdělání natolik zlepšila, že nekvalifikované babičky nesměly už praxi vykonávat. (Doležal, 2001, s. 103)

Jednou z nejvýznamnějších osobností historie se nepochybně stal profesor K. Pawlík, který stal od roku 1889 celých 26 let v čele první pražské kliniky.

Byl vynikajícím porodníkem, popsal původní postup při zevním vyšetření (tzv. Pawlíkem hmat). Na svou dobu měl díky výborné operační technice neobyčejně dobré

výsledky při porodu císařským řezem, který byl ještě tehdy považován téměř za smrtící operaci.

Také zkonstruoval cystoskop. Jako první, ještě před chirurgy, implantoval uretery, operoval tumory močového měchýře a tumory ledvin z transabdominálního přístupu. Za tyto priority je Pawlík právem považován za zakladatele světové urogynekologie.

Porodní báby musely mít také znalosti i léčitelství a to převážně znát léčivé bylinky a oleje, jak v těhotenství, tak i při porodu. Zmínila bych se o pár z nich, protože v lidovém léčitelství, je popsáno na tisíce případů. Malinové listy, které sloužili k uvolňování svalů pánevního dna, dále kopřiva, ta zvyšuje příjem železa, který je potřebný pro výstavbu krevního barviva u plodu. Pak meduňka, která navozuje pocity klidu a využívá se dnes hojně. Jasmín, jeho síla spočívá k zesílení porodních stahů a jako posledních významného zástupce, bychom mohli označit růžové dřevo, které navozuje harmonizující osobnost klientky.

Celkové ovzduší v Čechách nebylo příznivé pro rozvoj přírodních věd, společnost se vyčerpávala v náboženských sporech katolické církve a protestantů.

Zatímco pokročilá Evropa se vydala směrem, u nás vládly rekatolizace, vykořisťování sedláků, hlad a války. Asi na to mělo mimo jiné i velký vliv uložení naší země v srdci Evropy, kdy chyběly poznatky mořeplavecké a tak byl ztížen přísun informací. (Doležal, 2001, s. 40)

4.1 Známé porodní báby a významné učebnice

Na celém světě vznikaly publikace nevyčísitelné hodnoty a ceny. Některé se předávaly z generace na generaci, jiné si můžeme prohlédnout při různých významných příležitostech v muzeu či v soukromých sbírkách.

Tyto díla se zabývali mimo jiné i jinými vědními disciplínami a to hlavně chirurgií, ale také i jinými přírodovědnými odvětvími jako např. biologií z řad živočichů. De motu animalium z roku 1680 od Giovanni Alfonso Borelli, který žil v letech 1608–1679. Které bylo později použito při řešení mechanismu porodu. (Doležal, 2001, s. 42)

Nesčítaný počet těchto památek by sčítalo mnoho, a proto se jimi do detailů nebudeme zabývat.

Louse Bourgeois Boursier, která žila 1563–1636. Byla významnou porodní bábou působící ve Francii na královském dvoře. Její práce měla veliký přínos spíše do patologického porodnictví a v překladu se jmenuje“ Různá pozorování o neplodnosti, ztrátě plodu, plodnosti, porodech a nemocech žen a dětí, které vyšlo v roce 1609. Toto dílo vycházelo opakovaně a dopsána ještě další díly. Poslední bylo přeloženo i do němčiny a holandštiny a mnohokrát citováno i tehdejšími anglickými autory. U nás pod názvem Sbírnka tajemství z roku 1635 v původním jazyce. Byla to prokazatelně první učebnice pro porodní báby sepsána ženou.

Zde vychází se své vlastní zkušenosti, aby sages-femmes přihlížely k pitvám žen, aby poznaly vnitřní rodidla. Byla obhájkyní indukci předčasného porodu při zúžené pánvi, podala samostatný popis vyhřezlého pupečníku. U obličejové polohy, které jako první přesně pospala a upozornila na možnou záměnu s koncem pánevním.

Její manžel Martin Boursier byl ranhojič-chirurg, pracující jako asistent u slavného Ambroise Paré. Louse se o obor začala zabývat poté, co porodila. Po školení u manžela a potom k četbě spisů Parého pracovala mezi chudými na předměstí St. Germain.

Po pěti letech praxe dostala licenci v Paříži. Sloužila po 27 let jako sage-femme francouzského dvora a královské rodiny a porodila všechny děti Marie Medicínské (která měla 5 dětí). Její sláva pohasla v roce 1627, když na septickou horečku (horečku v šestinedělí) omladnic zemřela princezna Marie de Bourbon-Montpesier. Hájila se věcně a zasvěceně, ale bez výsledku

Smrt při porodu u vznešených rodů byla porodníkům vždy vyčítána a brána jako nepřipustná. (Doležal, 2001, s. 43–44)

Do učebních procesů se zapojovaly vzdělanější porodní báby. Se studiem započala roku 1677 v Hotel Dieu Madame Marguerritte a pod jejím vedením bylo prováděno v tříměsíčních kurzech školení sages-femmes.

Před generálním dvorem Massachussets v Bostonu je postavena socha porodní báby.

Další významnou porodní bábou byla Anna Hutchinson žijící v létech 1590–1643. Do Bostonu přišla se svým manželem v roce 1634. Proslula jako svědomitá a zasloužila porodní bába.

Záhy kdy se jedné pacientce narodil anencefalus(což je vrozená vada-dítě je bez mozku), nastalo v prostředí plném předsudků a pověr nevelký konflikt. Bába byla souzena, nevyšlyšena a vyhoštěna. O několik let později byla zabyta společně se svými dětmi, kromě jednoho, v roce 1643 při přepadení Indiány. Na pramatku této obdivující ženy byla pojmenována řeka Hutchinson River.

Další významnou osobností byla žena Justine Dittrichin Siegemundin, která žila od roku 1650 až 1705. Dráha pozdějšího povolání se nastartovala ve 21 letech, kdy si myslela, že je těhotná, což jí také porodní báby potvrdily. Teprve po vyšetření ženou vojáka bylo zjištěno, že se o těhotenství nejedná. A této době se začala věnovat knize z pera Graafa z roku 1672, dále studovala anatomii a fyziologii orgánu ženy. Pracovala 12 let mezi chudými rolníky v Liegnitzu, učila ostatní porodní báby a nakonec se stala vedoucí konzultantkou. Pruský král Friedrich III. ji po své korunovaci záhy jmenoval Brandenburskou dvorní bábou a v roce 1701 pak Hoff-Wehe-Mutter Pruska. Na základě svých pečlivých poznámek vydává knihu psanou v německém jazyce. Byl to tak trochu zlom, poněvadž doposud instrukce k babám psali zejména chirurgové. Asi jako prvá popsala abnormální rotaci a protržení vaku blan k zástavě krvácení při placentě praevia.

Po knize Justiny přišel další spis z pera ženy a to od Anny Elizabeth Horenburgin, jejíž otec byl vojenským ranhojičem, takže měla „blízko“ k tomuto oboru. Po smrti svého manžela se stala jednou z Wehe-Mutter v městě Braunschweigu a v roce 1700 vychází její spis, který je ovšem psán v německém jazyce. (Doležal, 2001, s. 47)

V babiectví působily některé vynikající osobnosti, které získaly důvěru při porodech členů panovnické rodiny. Pokud se jednalo o porod možného následníka trůnu, byl ohlas ještě větší. Přispěl k tomu určitě aspekt ekonomický. Příkladem bychom mohli uvést třeba španělskou parteru Annu Devalos, která brala ročně 1345 zlatých, u každého porodu od císaře Leopolda I. žijícího v letech 1640–1705 až 1000 zlatých, od císařovny 450 zlatých. Dohromady měl tento panovník 16 dětí. Odměny Hofhebamme za porod v královské rodině několiknásobně převyšovaly plat osobního lékaře Leopolda, který bral 1000 zlatých.

Dalším důkazem, tohoto prestižního povolání je zpráva, kdy porodní bába po své smrti v Madridu zanechala 80 000 dukátů .(Doležal, 2001, s. 47)

Stát začal zavádět propopulační opatření, v nichž mimo jiné hrála významnou roli postupné školení porodních bab. Obdobné změny, jaké se popisují v Německu, probíhaly i v jiných zemích.

Postupně byly stanoveny předpisy detailního charakteru. Do tohoto kodifikovaného procesu bylo zahrnuto i vychovávání a zkoušení porodních bab. V Čechách podle královského reskriptu z roku 1651 měly být zkoušeny na univerzitě vedle doktorů medicíny, chirurgů a lékárníků také porodní báby, které chtěly působit ve třech pražských městech.. Za děkanátu Šimona A. Turecka např. takové zkoušky v roce 1687 vykonávalo šestnáct bab a roku 1691 jen tři. (Doležal, 2001, s. 48)

Z toho lze jednoznačně usoudit, že tyto „závěrečné zkoušky“ zase až tak nebyly jednoduché a každá bába pravděpodobně neměla na to se stát a provozovat toto povolání.

Při nízké obecné úrovni tehdejšího porodnictví měly zkoušky jen malý význam, nicméně omezovaly nejhorší praktiky a pověry.

Tíhu lidského rozmnožování nesly mimo samotných rodiček převážně porodní báby. Jejich výhodou byla znalost fenoménů a průběhu porod, ale samotný proces jako celek byl pro ně při neznalosti anatomie více než temný. Nicméně i za podmínek, kdy ženy byly tehdejší společnosti odvrhovány do nerovnoprávného postavení, ale našly se mezi nimi osobnosti mimořádné, které si získaly a zasloužily respektu i u tehdejších odborníků. (Doležal, 2001, s. 43)

V českých zemích takové osobnosti mezi porodními bábami nenalezneme, ale abychom nemluvili jen o ženách v tomto povolání, tak i u mužů.

Slavné porodní báby zastávaly vedoucí místa a setkáváme se často, že tyto ženy vykonávající povolání byly často vdovy, takže se mohly svému povolání plně věnovat. Důstojně navázaly na vzdělané aristokratky např. Voltairovy přítelkyně, překladatelky Newtona paní Gabriele-Emilie de Chatelet, žijící v letech 1706–1749, což otevřelo ženám ve Francii cestu k rovnoprávnosti.

Dle poznatků v archívech nejsou doklady o tom, že by nějaká porodní bába byla popravenou. Můžeme tedy usoudit, že toto povolání bylo úctyhodné, mimořádné, propůjčující ženám společenskou ochranu. (Doležal, 2001, s. 101)

U nás bychom asi nenalezly příliš významné porodní babičky. Ale jak bylo už zmíněno na úvodu této kapitoly, zůstaly tu po velkých osobnostech lékařů drahokamy z řad učebnic

První učebnicí pro porodní babičky sepsanou v českém jazyce vydal roku 1519 mladoboleslavský lékař N. Claudjan pod názvem *Zpráva a naučení žeinam tiehotnym a babam pupkorzeznyim netoliko prospessna, ale také potrzebna*. Další česká kniha pro babičky vyšla roku 1577 od M. Wolkenbergera pod názvem *Růžová zahrádka plodných žen*. (Břeňová, 2002, s. 28)

Aby české báby dostaly do rukou první novodobou učebnici, musela být znovu přeložena výtečná kniha H.J. Grante, která byla vydána roku 1772 pod názvem *Vedení k pravému a dokonalému babímu umění*, kdy se Josef Zlobický na český jazyk obrátil. Její apoštolské milosti Marie Terezie ve Vídni. (Břeňová, 2002, s. 29)

„*Umění babické*“ z roku 1821 od Jungmanna se dočteme jaké kompetence má porodní babička, o koho se má starat, jaké by měla mít vlastnosti. Co mě zaujalo, bylo právě to, že v této učebnici se popisuje, že porodní babičky se musí posléze vyučit a vše vědět, jak z knih, ze školy. Jak vypadají a fungují ženské pohlavní orgány a o jejich rozdílných povahách, o prsech, o těhotenství, znát známky těhotenství a počet plodu, o vedení přirozeného porodu, o období v šestinedělí, o tom, co dělat při nepřirozeném či chybném porodu, také o povinnostech církevních při porodu jak z ohledu matky tak i dítěte. O opatrnosti v právních případech a v neposlední řadě, a také jak se zachovat při náhlém úmrtí (zemření) rodičky. (Doležal, 2001, s. 109)

Co se týká výbavy a nástrojů doporučoval Jungmann potřebné náčiní při porodu následující: řádně složená stolice (zde se má na mysli porodnické křeslo), stříkačka, která sloužila ke klyzmatu matky a dítěte, ale také vstříkování do dělohy a pokřtění dítěte. Pokud se zamyslíte, že jedna stříkačka se používala na všechny tyto procedury, pak Vás musím znechutit, že to takto skutečně bylo, nikdo si nelámal hlavu nad tím, že by se měla dodržovat nějaká hygiena.

Také se tu dočteme, že křesťanská bába by neměla chodit k židovce k porodu a nesmí jej ani pokřtít, i kdyby se v ní ta potřeba objevila, poněvadž by to činila bez vůle a vědomosti rodičů a hlavně pod trestem jednoho tisíce dukátů, nebo půlletního žaláře a vychování takového dítěte právo přísně zapovídá. (Doležal, 2001, s. 111)

Z těchto slov lze usoudit, že židé, stejně jako během druhé světové války, byli bráni jako něco nespolečensky přijatelného.

V roce 1870 vychází *Učebná kniha o porodnictví pro babičky*, od profesora Jana Streng. V ní se popisují také vlastnosti, jaké by měla mít porodní babička jako je rozšafnost a svědomitost, tichá mysl a trpělivost, vlídnost a útrpnost, nezištnost a ochotnost k posouzení chudým tak i bohatým-počestnost a mravný život-mlčenlivost a poníženost a mimo to i uctivost a nejsprávnější poslušnost. (Doležal, 2001, s. 112–113)

A jelikož tato doba byla pod velkým tlakem církve, tak i porodní babičky musely být velmi zbožné.

Z nástrojů té doby zaslouží pozornost pružný ženský katétr z kaučuku, houba k očištění dítěte, kapky skořicové, hofmanské; líh salmiakový, kafrový; ocet kořenný, sklíčko k vytažení zapadlých bradavek nebo k odtážení mléka.

Dietetická pravidla jsou do velké míry platná dosud. (Doležal, 2001, s. 113)

Podrobně se také řeší okolnosti křtění v nouzi, kdy „pro hrozivé nebezpečství na příchod kněze čekati se nemůže, tedy je to povinnosti babičky.“ (Doležal, 2001, s. 114)

Zdráhají-li se přátelé těhotné to učiniti, ohlas to babička místnímu úřadu, protože je zákonem zapovězeno pochovati osobu po sedmém měsíci těhotnou, aby od ní plod nevzal. Nezapomínej těhotnou vnitřně vyšetřiti, aby zvěděla, zda-li umělé ukončení porodu přirozenou cestou se dokonati může, nebo břichořezem se povésti musí“ (Doležal, 2001, s. 114)

Přísaha pro babičky má vzor: „Já N. N. přísahám a slibuji Bohu všemocnému, že chci ve svých povinnostech a jednání jakožto svědomitá křesťanka vždycky pokračovati...“ (Doležal, 2001, s. 115)

V období renesance se stává porodnictví znovu součástí lékařství a začínají se tomuto oboru postupně věnovat i muži – lékaři. Znovu je věnována pozornost a péče výchově porodních babiček a v roce 1512 vydává pro ně Eucharius Rösslin učebnici podle vzoru učebnice Moschionovy ze 6. století. Učebnice Rösslinova se velmi brzy rozšířila a v roce 1519 byla přeložena do češtiny pod názvem „*Zpráva o naučení ženám těhotným a babám pupkořezným*“. Vzdělání i činnost porodních babiček je dále koordinováno

a usměrňováno řadou směrnic a nařízení i zakládání babických škol. První babická škola byla zřízena při porodnickém oddělení v pařížské nemocnici Hotel Dieu, vybudovaném v r. 1630.

4.2 Vyčlenění oboru porodnictví z chirurgie

Zlom do dosavadní porodní péče, která byla ženskou doménou, udělal příklad mocný.

Obratných chirurgů a porodníků pracovala v té době celá řada. Ti dostávali od králů děkované dopisy, odměny peněžité, drahé kameny. Mocní dovedli rozpoznat, jaké výhody poskytuje u porodu znalost.

Zajišťování porodu vzdělanými chirurgy se mezi šlechtou rozšířilo natolik, až vedlo k novému pojmenování povolání. Jako příklad bych uvedla v německých zemích Geburtshelfer, což v překladu značí pomoc při porodu. Naopak v některých zemích to zpočátku bylo povolání raritní. (Doležal, 2001, s. 49–50)

V Čechách se první porodníci vyskytli až v 18. století pod označením *Babič*.

Porodní proces byl proto studován, vysvětlován, sage-femmes teoreticky školené, dostávalo se jim základní znalostí anatomických a stávaly se vzdělanějšími. (Doležal, 2001, s. 50)

Tento proces se začal rozvíjet v Paříži, kde bylo v roce 1630 v Notre Dame a naleznice zřízen Hotel Dieu. Zde se odehrávalo za měsíc na sto porodů žen z pařížské chudiny. Nemocnice stála u řeky páchnoucí Seiny, dále trpěla občanskými povodněmi, požáry a v neposlední řadě do řeky ústily četné stoky. V blízkosti se nacházela výrobní svíček. Je až odstrašující, jaké podmínky mohly vládnout uvnitř tohoto zařízení. Dle historických pramenů z 1660 je pospáno, jak na porodnickém úseku leželo 4 až 5 žen na jedné posteli, jak s infekčními, venerickými chorobami (příkladem mohla být kapavka, lues mimo jiné), průjmy a svrabem. Takže se nelze divit, že se dosti často vyskytovala horečka omladnic, kdy z roku 1746 na toto onemocnění z dvaceti klientek přežila jen jedna.

Proto bylo velice důležité vyškolit nové ženy, které by měli schopnosti jinak teoretické tak i organizační.

Tam se rodila porodnická věda, která z tohoto centra šířila do celé Evropy. V roce 1668 vychází publikace od zakladatele oboru porodnictví Francois Mauriceau pod názvem Nemoci těhotných a rodící žen. Byla opakovaně vydávána a přeložena do většiny evropských jazyků, nikoliv do českého. (Doležal, 2001, s. 50)

4.3 Pravidla oboru

Plodnost monarchistických párů, narození dědice, to vše byly vždy záležitosti veřejné. Ale také neschopnost koitu, což se proslýchalo o Ludvíku XVI. (1754–1793), kdy se mimo jiné doporučovalo spravit si chuť, podle dřívějšího pojmenování u nějaké kurtizánky.

Ve Francii podle temnějších zvyklostí rodily královny veřejně, aby nebylo možné podstrčit jiné dítě.

I smrt za porodu nebyla jen výsadou chudých, postihovala i královské rodiny, které mívaly své porodní báby. Mateřská úmrtnost se počítala na procenta, asi mimo jiné i z důvodu špatných hygienických podmínek.

U bab dlouho taková ustanovení, co smí a co ne, neexistovala. Prakticky u každého porodu je skrytá možnost nějaké nečekané komplikace, proto bylo třeba stanovit okolnosti, kdy má být volán chirurg. Pokud byl ke složitému porodu volán lékař nebo apatykář, podle tehdejších zvyklostí nikdy manuálně nezasahoval. V případě, že u porodu asistoval chirurg, a porod bylo třeba ukončit zmenšující operací, přivolal k takovému nepříjemnému výkonu nějakého svého kolegu, aby si nepokazil pověst. (Doležal, 2001, s. 79)

4.4 Pověry

Vědecké poznatky ještě na počátku 18. století musely překonat nespočetnou řadu pověr a především sporné představy. Přítomnost astrologa u porodu byla u mocných častá.

Příkladem je také to, jak si vysvětlovali porody „zrůd“, kdy obraz něčeho škaredého a ďábelsky odstrašujícího se promítá na blánu v přední části mozku, postupuje nesprávným směrem, a takový zbloudilý imaginativní obraz se pak prolíná do dělohy a důsledkem toho je

porod něčeho nelidského. Příklady, které jsou známé z minulosti, kdy těhotná žena, viděla vojáka v boji, kdy mu byla utřata ruka, porodila pak bezruké dítě.

I předpovídání pohlaví, je zachyceno už ve starém Egyptě, ale i předpovídání dle uzlu, kdy prvý je červený, tak se narodí chlapec a je-li bílý tak se narodí děvče.

V 18. století vlivem osvícení se zintenzivňuje boj proti pověrám. Bylo to velmi obtížné, protože reálná hranice mezi náboženstvím a pověrami byla nezřetelná

Na Madagaskaru existovala pověra, kdy žena musí svému muži říci pravdu o své případné nevěře, jinak během porodu zemře.

V 17. století se však ještě někde věřilo, že žena může otěhotnět, aniž by měla sexuální styk s mužem. Většinou jsou doklady o tom, že ženě se zdál sen, ve kterém vystupuje její manžel a měla stejné pocity jako při pohlavním styku. Těmto případům zasedával soud, kdy byli pozváni svědci z řad lékařů a porodních bab, pokud ženě uvěřili, pak generální prokurátor věc vyšetřil a nařídil, aby porozené dítě bylo pokládáno za rovnoprávné, žena pak uznána za bezúhonnou. (Doležal, 2001, s. 79–81)

5. VÝVOJ VE VZDĚLÁVÁNÍ V PORODNÍ ASISTENCI V ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLICE

První světová válka zasáhla do všech činnosti i do povolání porodním babičkám. Jednota se snažila po vzoru ostatních ženských spolků zmírnit bídu matek a dětí. Roku 1917 dosáhla toho, že byla považována za reprezentantku stavu před úřady a veřejností. (Břeňová, 2002, s.31)

Významným datem pro vznik Československého státu je 28. října 1918

Po první světové válce vznikla v mladém státě potřeba nových vysokoškolských pracovišť.

Tak již v roce 1919 byla založena brněnská klinika, jejímž prvním přednostou se stal Rubešův žák, profesor A. Ostrčil. Dále v tomto roku se všechny spolky v Čechách a na Moravě sloučily v Ústřední jednotu porodních asistentek a vydaly časopis Věstník. Ještě toho roku odeslala Ústřední jednota novému ministerstvu zdravotnictví návrh na úpravu sociálního postavení porodních asistentek. Úprava se měla týkat nejen školní otázky, ale i stálého platu, měla určit platební sazby za jednotlivé výkony, zajistit starobní i invalidní pojištění a povznést svat porodních babiček na patřičnou úroveň.. (Břeňová, 2002,s. 31)

Roku 1923 byla jednota porodních asistentek vyzvána Mezinárodním svazem porodních asistentek ke spolupráci. Byla pozvána na sjezd do Antverp, kde se jí dostalo uznání za příkladnou práci. Roku 1923 bylo v Ústřední jednotě organizováno téměř 4000 porodních asistentek.

Mezinárodní svaz porodních asistentek byl ustanoven v Bruggách roku 1922. Jeho cílem bylo povznesení stavu porodních asistentek na patřičnou úroveň. Jednota se stala členem tohoto svazu roku 1923, což bylo po II. sjezdu v Antverpách. Roku 1924 Mezinárodní svaz porodních asistentek žádá Ústřední jednotu o uspořádání III. Sjezdu v Praze. Dosavadní předsedkyně Jednoty Hana Lišková, která pracovala v této funkci od roku 1918, byl na III. Sjezdu zvolena první předsedkyní Mezinárodní unie porodních asistentek.

Dne 9. listopadu 1928, po třicetiletém snažení, vyšel zákon O pomocné praxi porodnické, jakož i o vzdělání a výcviku porodních asistentek. Národní shromáždění Československé republiky se usneslo na zákoně, který se týkal:

1. pomocné praxe porodnické,
2. vzdělání a výcviku porodních asistentek,
3. trestních ustanovení.

Zákon byl toužebně očekáván, ovšem nezajišťoval jak pojištění, tak i rajónování. (Břeňová, 2002, s. 31)

Zájem o snížení kojenecké, zvláště novorozenecké úmrtnosti a nemocnosti rodiček vedl zemský moravský úřad k úvahám o reorganizaci babické akce. Směrnice o zřízení vedení poraden pro matky a děti, vydané ministerstvem sociální a zdravotní správy roku 1939, daly pevnější základ ke zřizování poraden pro matky institucí preventivních. Celá tato akce vznikla na popud Dr. L. Havlásky, primáře porodnicko-gynekologického oddělení v Uherském Hradišti. Při zřizování poraden byla více zainteresovaná Morava. Vzniká nová naléhavá žádost, tentokrát z řad lékařů, o zlepšení úrovně stavu porodních asistentek. (Břeňová, 2002, s. 31)

Dr. Havlásek poukazuje na nové povinnosti a odpovědné úkoly, které vyplývají z porodnické péče. (Břeňová, 2002, s. 32)

Další velkou osobností oboru byl Stengerův žák, profesor Václav Rubeška žijící v letech 1854–1933). Byl velice pilným klinickým pracovníkem, který měl, vedle činnosti gynekologické, těžiště převážně porodnictví. Dodnes se využívá např. jeho hmatu při hodnocení pánevního východu. Vedl třicet let babickou školu, kde propagoval nové postupy a stal se tak zakladatelem moderního babického školství. Za dobu svého působení vychoval přes 5000 porodních babiček, napsal *„porodnictví pro babičky“*, které vyšlo v několika vydání, věnoval se také výuce studentů a lékařů, o čemž svědčí i jeho třídílné *„Porodnictví pro lékaře“*.

Rubeška pořádal tři čtyřměsíční kurzy ročně, z nich jeden v jazyce německém.. Do kurzů se přihlásilo asi 200 kandidátek ročně, které prošly teoretickou i praktickou přípravou a zkouškou s diplomem. Odhaduje se, že za 28 let prošlo jeho školením na 5 000 porodních asistentek, které pak pracovaly po celých Čechách. (Doležal, 2001, s. 118)

V roce 1922 se stal prvním přednostou tehdy nově zřízené II. gynekologicko-porodnické kliniky v Praze. Spolu s Pawlíkem patří Rubeška mezi zakladatele moderního českého porodnictví a gynekologie.

6. VÝVOJ VZDĚLÁNÍ V PORODNÍ ASISTENCI V ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLICE PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE

Nepříznivé společenské změny po roce 1948 měly po čtyřicet let dopad také na české porodnictví. Některým z předních pracovníků byla jejich odborně vědecká činnost ztěžována a i znemožňována.

Byl ztížen kontakt se zahraničím a vědecké informace se u většiny porodníků opíraly pouze o literární údaje. (Čech, 1999, s. 20)

Po druhé světové válce se také doba studia ve státních ústavech prodloužila. Roku 1947 se studium z 10 měsíců prodloužilo na 2 roky. V letech 1930–1939 existovaly pouze dva státní ústavy, a to v Pardubicích pod vedením profesora Dr. Gály a v Moravské Ostravě pod vedením Dr. Birguse. Roku 1945 stoupl počet státních ústavů pro výchovu a vzdělání porodních asistentek na sedm. K vytvoření jednotného systému ve výchově a vzdělání středně zdravotnických pracovníků došlo po únoru 1948 školským zákonem č. 95 z roku 1948.

Ošetrovatelské ústavy i ústavy pro vzdělání a výchovu porodních asistentek byly zařazeny do jednotného systému odborných škol jako vyšší sociálně zdravotní školy. (Břeňová, 2002, s.32)

V roce 1945 absolvovaly porodní báby dvouleté studium.

Přesto se porodnická péče postupně rozšířila do všech okresů. V porodnictví se začaly uplatňovat moderní biochemické metody, elektronika (kardiotokografie, ultrazvuk, výpočetní technika). Obor se začal měnit v interdisciplinární perinatologii, stejně jako péče o novorozence v moderní neonatologie. Ale to již patří do současnosti, ve které zaujímá české porodnictví ve světě důstojnou roli. (Čech, 1999, s. 20)

V poválečném Československu nastal další velký rozvoj oboru. Na tom se podílela i nově postupně vznikající klinická pracoviště, v jejichž čele stanuli především pracovníci z první pražské kliniky. V Plzni to byl profesor V. Mikoláš, v Hradci Králové po Millerovu žáku, profesor Maršálkovi, profesor Pazourek a později profesor K. Vácha, V Praze-

Vinohradech profesor J. Padovec, v Praze-Londýnské profesor R. Peter později profesor A. Kotasem, v Košicích profesor T. Schwarz.

Také na Moravě začal další rozvoj lékařských fakult a klinik. Záhry po válce byla otevřena olomoucká klinika, kde se stal prvním přednostou Dr. V. Vašek. Poválečným přednostou brněnské kliniky byl ustanoven profesor L. Havlásek. (Čech, 1999, s. 20)

7. VÝVOJ VE VZDĚLÁVÁNÍ V PORODNÍ ASISTENCI V HRADCI KRÁLOVÉ

Hradec Králové se nachází ve východních Čechách na soutoku dvou řek Labe a Orlice. V dřívějších dobách toto město bylo velice významné, poněvadž patřilo ke královským městům, které měla velická privilegia. Jako bylo právo mílovým či várečné. Dějiny Hradce jsou tak významné, že sahají až do roku 995, ale první zmínky jsou datovány až do pravěku.

Osudový zlom byl okolo 14. století, neboť vzrostlo postavení města, jehož hlavou byl královský rychtář, městská rada a obecní starší.

Spravovali městskou pečeť s českým lvem, kterou známe již od roku 1362. Čeští panovníci, kteří jsou spjati s historií Hradce Králové, byli Jan Lucemburský, Karel IV. i Václav IV.

V té době byl Hradec Králové svým významem, rozlohou a počtem obyvatel nejvýznamnějším českým městem po Praze.

Hmotným dokladem bohatství města v době, kdy v Hradci sídlil skvělý dvůr královny Elišky Rejčky, je chrám sv. Ducha z počátku 14. století. Velký stavební ruch se vyvinul také v obou podměstích, v západním Pražském u Labe a ve východním Mýtském u Orlice. Jejich území tvořila bohatá spleť patnácti ostrovů mezi rameny obou řek, která spojovalo šestnáct mostů. Na předměstích bylo sedm farních kostelů, dva kláštery a tři špitály pro chudé a nemocné, při nichž byly také kostely.

Roku 1851 byl Hradec Králové prohlášen samostatným městem, a zvolen jeho první starosta, profesor hospodářství Ignác Lhotský. Město usilovalo o dosažení dalších hospodářských výhod. Roku 1857 bylo spojeno se světem železnicí, později založilo cukrovar, strojírnou, plynárnu, záložnu a spořitelnu. Roku 1864 vznikla světoznámá továrna na pianu firmy Antonín Petrof.

Po roce 1989 dochází k úpravám města ke zlepšení Hradce Králové, dále k výstavbě kongresového střediska Aldis, několik desítek nákupních středisek kolem obou městských

okruhů, výstavbě 50 metrového bazénu, aquacentra propojeného s bazénem a v neposlední řadě k nové budově univerzity.

Město Hradec Králové je přezdíváno „české Athény“, jelikož se zde nachází mnoho škol, ať už základních, středních, tak i vysokých. Za zmínku by stála pedagogická či Lékařská fakulta Univerzity Karlovy, ale najdeme zde i farmaceutickou fakultu a mimo jiné i vojenskou. Působí zde mnoho významných kulturních institucí, např. Klicperovo divadlo, Divadlo Drak, Galerie moderního umění, Filharmonie Hradec Králové, Muzeum východních Čech atd. Na zastávce zvané „Centrál“ se nachází Sokol a v neposlední řadě východočeský Okresní archiv.

Hradec Králové je nejen městem kongresové turistiky, ale i výchozím místem zajímavých tras za pamětihodnostmi a přírodními krásami v okolí jako je např. Jiráskovy sady, u nichž je vsazena Labská elektrárna.

7.1 STRUČNÉ DĚJINY STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÉ ŠKOLY V HRADCI KRÁLOVÉ

Počátky vyučování spadají do roku 1949, kdy byla střední zdravotnická škola v Hradci Králové sloučena ze dvou škol, škola pro ženská povolání a ošetrovatelské školy řádu Šedých sester pod názvem Vyšší sociálně zdravotní škola

Škola sídlila na rohu v ulici Pospíšilovy, kde dnes bychom mohli nalézt nynější střední ekonomickou školu. A v roce 1951 byla přestěhována do ulice Komenského (bývalého reálného gymnázia), kde se nachází až do dnešních dnů.

Na této škole studovalo asi okolo 100 porodních asistentek, které se zde připravovaly na své budoucí povolání.

Otevřena byla roku 1. září 1949.

Studium na této škole bylo jen pět let v oboru porodní asistentka, a to od roku 1950–1955, jak uvádí archivní materiály.

Vyučovalo se např. ve čtyřletém období a to bylo od roku 1. 9. 1950 studium bylo ukončeno diplomovanou zkouškou bez všeobecně vzdělávacích předmětů nebo zkouškou maturitní.

Vedle tohoto oboru se zde studovaly obory jako zdravotní sester, dětská sestra, zubní laborant, RTG laborant nácviky šití prádla a další.

V roce 1951 dochází k reorganizaci školy, kdy čtyřletá vyšší zdravotnická škola se přeměnila na tříletou zdravotnickou školu, zakončována byla maturitní zkouškou. Vyučovalo se pět studijních oborů. Mimo jiné i porodní asistentka.

Tím také končí působení tohoto oboru na Střední zdravotnické škole v Hradci Králové.

Další školy a později fakulty spadají pod určitou univerzitu např. v Olomouci, Pardubicích a Brně a také naše fakulta, která spadá pod Karlovu Univerzitu v Praze.

První ředitelkou Vyšší sociálně zdravotní školy v Hradci Králové byla profesorka gymnázia Františka Svatošová. V 60. a 70. letech byla SZŠ v Hradci Králové na určitou dobu zřízena dvouletá zdravotnická škola se dvěma dvouletými studijními obory, které byli bez maturitních zkoušek obor pěstounka a ošetřovatelka. Takto bývali vychovávaní tzv. nižší pracovníci, které později měli najít uplatnění ošetřovatelské péče. V např. zdravotní, kdy mohla pracovat jako dětská a ženská sestra.

V materiálech nacházíme, že rodiče posluchačů bylo v té době už v důchodovém věku a také se stávalo, že byli i mrtví a to nejen jeden z rodičů, ale nevyjímaje obou. Pokud ještě žili, většinou zastávali zaměstnání jako rolníci, úředníci či tiskař a také železničními zaměstnanci apod.

Hodně studentů bylo ubytováno na internátě Vyšší školy zdravotnické, který se nacházel na Komenského třídě 268 v Hradci Králové, a většinou odpovědným dozorcem byla M. Krchová – představená větve porodních asistentek.

U některých nacházíme, že byly členy vedoucími národopisné taneční skupiny.

V prvním ročníku se vyučovaly tyto předměty český jazyk, ruský jazyk, dějepis, fyzika, chemie, matematika, zdravotní nauka, do které spadaly tyto předměty biologie, první

pomoc, fyziologie, dále nauka o výživě, patologie hygiena, mikrobiologie, laboratorní metody, ošetrovatelské techniky, tělesná a branná výchova a praktický výcvik.

Ve druhém ročníku to byl dějepis, politika, ekonomie, první pomoc, matematika, nauka o lécích, transfúzní služby, chirurgie, choroby vnitřní, gynekologie, choroby kožní a pohlavní, choroby infekční, ušní nosní krční, chirurgie, dietetika, stomatologie, a fyzikální terapie.

Ve třetím ročníku se vyučovalo českému jazyku, ruskému jazyku, nauce o mateřství, nauka o dítěti, ošetrovatelské techniky, organizaci zdravotnické, zdravotnické osvětě, praktickému výcviku, tělesné výchově a psychologii i psychiatrii.

Ve čtvrtém ročníku školního roku 1951/1952 bylo zapsáno 17 studentů na obor porodní asistentka, studovalo se mimo jiné i předměty jako zeměpis, choroby ženské, rehabilitace, služba o rodinách. A ve školním roce 1952/1953 to byla fyziologie, branná výchova, sociální péče, dětské lékařství, zdravotnická listov ýchova, ruský jazyk, infekční choroby a také nauka o mateřství. V tomto roce také studentky bydlely na internátu porodní asistentky v ulici Pospíšilovi 8 v Hradci Králové.

Tato doba byla ještě pod vlivem církví na našem území a děvčata byla nejčastěji československo-evangelického či římskokatolického vyznání.

Do konce studia musely uchazečky splnit praxi v celkové hodnotě 57 týdnů, kdy na gynekologii 6 týdnů, porodnictví 30 týdnů, na kožním a ušním oddělení po jednom týdnu, na interně 3 týdny, chirurgii 4 týdny, dětském oddělení 8 týdnů a v poradnách 4 týdny.

7.2 STUDIUM NA VYSOKÉ ŠKOLE

V roce 1945 vznikla Lékařská fakulta univerzity Karlovy v Hradci Králové. Trvalo velice dlouho, než byl otevřen jediný obor na akademické půdě, který se zabývá vzdělávání budoucích porodních asistentek. O otevření se asi nejvíce zasloužila jeho garanta PhDr. Alexandra Archalousová, která byla původem též porodní asistentkou, a proto rozuměla potřebám budoucích studentů tohoto oboru.

Dnes je opět ve vedení porodních asistentek Mgr. Eva Vachková, která dlouhá léta byla na porodním sále jako staniční sestra, takže se nám vrátila „ochranná křídla“ do dalšího studia.

Tento obor byl otevřen v roce 2005 v prezenční podobě studia na tři roky, který bude ukončen závěrečnou zkouškou a doložením splněných výkonů v této oblasti, např. 40 porodů, 100 ošetření novorozenců a v období šestinedělí a jejich edukace a další. Proto by měl skončit v roce 2008 po splnění určitých náležitostí a získání tak titulu Bc., který se bude psát před jménem.

Jsme jako jediný obor a tudíž další rok po nás se neotvíral. Při přijímacím řízení jsme musely udělat zkoušky z odvětví, fyziky, chemie a biologie a podle dosaženého bodového ohodnocení a posudků ze středních škol a gymnáziích jsme byly přijaty. Kapacita studentek měla činit 15, ale okolnosti ukázaly, že nás nastoupilo jen třináct. Z toho čtyři ukončily studium a jedna přestoupila z oboru všeobecných sester, též prezenční formy.

Takže jestli počítáte správně jako já, je nás v tomto okamžiku už jen 10 děvčat. Má to své výhody a nevýhody. Spadáme pod ústav sociálního lékařství.

Studium probíhá nejen na lékařské fakultě, ale mnohdy i ve Fakultní nemocnici v Hradci Králové. Učíme se jednat teoretickou část, tak i praktickou. První část probíhá na učebnách fakulty, kdy v prezentacích systému Microsoft PowerPoint, kde poznáváme základní a speciální zákonitosti jednak tohoto oboru, ale i těch ostatní jako byla anatomie, fyziologie, biofyzika, biochemie a spousta dalších předmětů. A praktický úsek probíhá v Modelové učebně, kde jsme se naučily jednak „všeobecné věci jako bylo zavádění cévky či aplikace klyzmatu, ale také speciální, kdy na modelech, fantomech části gynekologických modelech, jsme si mohly vyzkoušet a naučit průběh začínajícího porodu. Některé předměty jsou ukončeny zápočtem, jiné zkouškou.

Samozřejmě chodíme i na porodnicko-gynekologickou kliniku, kde jsme pozorovaly a následně asistovaly při porodech. Nyní si rodičku vedeme od prvních krůčků na porodním sále od příjmu až po vybavení plodu, pokud není nějaká komplikace a vše probíhá, tak jak má. Velkou oporou nám jsou lékaři a porodní asistentky, které zde už několik let pracují a jsou vždy ochotni nám pomoci či poradit.

Navštěvovaly a navštěvujeme různé exkurze zaměřené na všeobecné nebo odborné předměty, které nám mají pomáhat se lépe orientovat a pochopit danou problematiku.

Tato škola by nás měla připravit na budoucí práci porodní asistentky, měly bychom být schopni se orientovat v problematice porodní, tak i gynekologické.

EMPIRICKÁ ČÁST

8. VYHODNOCENÍ KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU

Pro výzkum jsem zvolila kvalitativní metodu, techniku narativního rozhovoru, který jsem vyhodnotila formou triangulace. Otázky položené prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru jsme uspořádala do kategorií a ty jsem sjednocovala do subkategorií.

1) Kolik Vám je let?

52 let

46 let

28 let

71 let

Jsou zde zastoupeny různé věkové skupiny, které vykonávají či vykonávaly povolání v oblasti porodní asistentka, některé studovaly obor porodní asistentka, jiné obor ženská sestra, která později byla zrušena.

Protože bylo dosti složité najít respondenty, kteří toto povolání vykonávaly v dřívějších dobách.

Musela jsem si vybrat mladší věkové skupiny, se kterými jsem vedla rozhovory.

2) Kolik let pracujete nebo jste pracovala v oboru?

Záleží kolik let je dotazovaným osobám, proto se dost rozchází odpověď na zmiňovanou otázku.

První dotazovaná odpověděla, že pracovala asi 21 let a to na porodním sále, dále na gynekologickém oddělení a v prenatálních poradnách.

U druhého rozhovoru, který jsem dělala, byla velice dlouhá cesta, než dosáhla konečného cíle.

Vystřídala dvě profese, působila jak porodní asistentka, tak se věnovala i věnuje pedagogické činnosti a snaží se předávat své zkušenosti a znalosti budoucím studentkám tohoto oboru na střední škole a později na vysoké škole.

„Dohromady už 25let. Z toho 12let jsem se věnovala pedagogické činnosti.“

Ve třetím rozhovoru pracuje slečna na porodním sále ve Fakultní nemocnici v Hradci Králové druhým rokem a je asi zřejmé, že nastoupila na tuto kliniku po úspěšném absolvování studia oboru Porodní asistentka.

Asi Vás udiví kolik let je poslední dotazované respondentka a tak si myslíte, že musela celý život pracovat jako porodní asistentka. Mohu potvrdit, že máte částečně pravdu, jelikož v oboru pracovala neuvěřitelných 30 let, pak ale přešla do jiného oboru, ale zůstala věrná zdravotnictví a to v oboru geriatric v Léčebně dlouhodobě nemocných ve Vysokém Mýtě.

3) Můžete stručně popsat průběh Vaší praxe, případně s kterými problémy jste se musela vyrovnat?

Dvě dotazované odpověděly, že měly zpočátku nástupu do praxe malou a nebo skoro žádnou vstřícnost a pomoc od svých“starších a zkušených kolegyň“, pokud se potřebovaly na něco zeptat či pomoc.

Další se setkaly s velice pěkným přístupem v rámci své praxe, při studiu tohoto oboru.

Když jsem se zeptala, jaké asi bylo rozvržení praxe během týdne, měsíce, tak málo která si přesně vzpomněla. Proto bych rozvinula jen jednu odpověď, která se podobá našemu studiu na vysoké škole.

V 1.ročníku činila dva dny a tři dny teorie v týdnu, kdy už chodily na porodní sál, pod vedením zkušené odborné učitelky, která měla kvalifikaci porodní asistentky, také docházely na gynekologické oddělení, internu, chirurgii, dětské a novorozenecké oddělení.

Je to podobné jako praxe na střední zdravotní škole. Kdy jsme začaly chodit až od třetího ročníku. na praxi V pondělí od 8:15 do 13:15h. a v úterý od 6:15 do 12:15h, chodily

jsme také na internu, chirurgii a dětské oddělení. Ve čtvrtém ročníku jsme chodily na ranní a odpolední službu, kterou jsme měly po vyučování od 13:45 do 15:20h a to bylo v pondělí. V úterý a ve středu ranní, od 6:15 do 13:15h., kdy v úterý jsme ještě docházely zpátky do školy. Zde jsme mimo oddělení, které jsem zmínila ve třetím ročníku, chodily i gynekologicko-porodnické oddělení.

Ve 2 ročníku „byla tři dny a dva dny byla teorie.“

„Mezi 1. a 2. ročníkem tzv. jsme měly měsíční soustředěnou praxi, která probíhala na gynekologických odděleních a porodním sále. V rámci této praxe jsme již samostatně rodily pod kontrolou porodní asistentky a lékaře. Na internu, ani chirurgii, jsme už v této době nechodily.“

Jak jsem uvedla na začátku je to obdobné jako na střední zdravotnické škole, kterou jsem absolvovala.

4) Proč jste se rozhodla studovat toto povolání?

Jen jedna dotazovaná odpověděla, že tento obor ji vždy lákal. Ostatní odpověděly, že dle okolností, kterými prošly, je dovedly právě k vystudování tohoto oboru.

Některé uváděly, že původně chtěly studovat buď dětskou sestřičku či jedna chtěla vystudovat lékařku. Nejvíce asi Vás dojme odpověď, která uvádí, že jí k tomuto studiu dovedla opravdová láska, kdy tato škola byla poblíž jejího milého.

Zde je zřejmé, že každá odpověď je jedinečná a neopakovatelná, jsou zde protkány osudy lidí, které na konci spojuje právě toto povolání a to porodní asistentka, dříve pod názvem ženská sestra.

5) Jakou školu jste vystudovala před studiem oboru porodní asistentka?

a) střední zdravotní školu

b) gymnázium

c) pomaturitní nástavbu

S mými předpokládanými odpovědi, které jsem uvedla jako nápovědu. Mi odpověděly tři, že před nástupem tohoto oboru vystudovaly gymnázium. Jen jedna šla na tento obor po ukončení základní školy, ke které se dostala zvláštní náhodou.

6) *Dojížděla jste denně či jste bydlela na internátě při studiu oboru porodní asistentka?*

Ve většině případů dojížděly denně. Některé měly kombinaci obou dvou metod jak dojíždění denně, tak i pobyt na internátě a to buď ze začátku nebo na konci studia. Pokud se mi svěřily, tak spíše převládala odpověď, že jezdily dopravním prostředkem vlakem, než autobusem.

7) *V jakém městě jste bydlela?*

Jelikož pocházím z východních Čech, zaměřila jsem se na porodní asistentky pocházející nebo nějakým způsobem spjaté právě z této oblasti.

Odpovědi jsou pěkně vyrovnané, protože polovina uvádí, že bydlela a bydlí v Hradci Králové a druhá polovina bydlela buď v Pardubicích a v Městci Králové. Nyní již zmiňovaná druhá polovina bydlí jak ve Vysokém Mýtě či Městci Králové.

8) *V jakém městě jste studovala obor porodní asistentka?*

Protože ve východních Čechách bylo touto dobou zrušen obor porodní asistentka na Střední zdravotní škole v Hradci Králové. Kdy prameny uvádějí v roce 1955 a dále na této škole pokračoval pouze kurz mimo jiné např. dětských sester. Jsou i zmínky, kdy v 60. a 70. letech byla přechodně zřízena dvouletá zdravotnická škola, kde byly vychováni také ženské sestry, ale tento druh studia nebyl ukončen maturitní zkouškou a jednalo se o *nižší zdravotnický personál*.

Proto není divu, že druhou školou, která se nacházela v Pardubicích využily respondenty mého výzkumu. Tato škola má dlouhou tradici. Dnes bychom ji našly pod názvem Univerzita Pardubice, kde se studuje na fakultě zdravotnických studií, program ošetrovatelství mimo jiné právě obor Porodní asistentka.

V dřívějších dobách to ale nespádalo již pod zmíněnou univerzitu, ale pod střední zdravotní školu. Kde se studoval nástavbový obor ženská sestra.

V roce 1951 byl v důsledku potřeby tehdejší společnosti otevřen nově i obor porodní asistentka a nikdo nebyl přihlášen do toho oboru, jak uvádí paní L.K. *“Proto ředitel se ptal, kdo přestoupí na porodní asistentku, nikdo nechtěl a tak nás vyčlenili podle abecedy, tak jsem se dostala k tomuto oboru.”*

V oblasti středních Čech vystudovala v Kolíně na tamější zdravotní škole, ne obor Porodní asistentka, nýbrž ženská sestra v letech 1974-76, který byl v této době takto pojmenován.

9) Jak dlouho jste studovala?

Pokud se jedná o studium na vysoké škole, kdy se po absolvování získá titul Bc. Pak tato forma studia byla a je tříletá. Při získaných informací u čtvrtého rozhovoru, uvedla, že také studovala tři roky., což je na střední školu ukončenou maturitní zkouškou, dosti netypické. U nástavbovém studiu oboru ženská sestra trvala tato forma studia dva roky.

V prvním a druhém rozhovoru, který jsem vedla, jsem se dozvěděla, že pokračovaly tyto dvě ženy v dalším zvyšování svých vědomostí.

Ráda bych tyto dva rozhovory blíže rozebrala.

Při prvním získávání informací jsem se dozvěděla následující, po absolvování oboru ženské sestry, dále pokračovala specializačním studiem na IDV SZŠ v Brně, pak další čtyři roky kombinovanou formou, aby získala titul Bc. v ošetrovatelství na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Hradci Králové. A ještě dva a půl roku obor učitelství odborných předmětů pro SZŠ na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci – titul Mgr.

Ve druhém rozhovoru, pokračovala dotazovaná po úspěšném ukončení oboru ženské sestry, dále studovala po skončení mateřské dovolené specializační studium „Ošetrovatelská péče o ženu“ v Institutu pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví v Brně. „Tato forma studia byla distanční. Studium bylo ukončeno závěrečnou specializační zkouškou. Vzhledem k výkonu odborné učitelky na SZŠ a později VZŠ na oboru porodní asistentka, jsem studovala dálkově Pedagogickou fakultu na Univerzitě Palackého v Olomouci. Studium jsem započala v roce 1993 a ukončila v roce 1999, absolvovala jsem obor USZŠ (učitelství odborných předmětů pro SZŠ). Státní zkoušku jsem vykonala z psychologie, pedagogiky, ošetrovatelství a somatologie a získala jsem tak titul Mgr. “

10) Kdo Vás učil: a) porodní asistentka

b) lékař

c) učitel s pedagogickým vzděláním

Prosím jak praktickou výuku, tak i teoretickou.

Ve většině případů vyučoval lékař odborně medicínské, někde také nazývané předměty jednotlivých klinických oborů, ale po obsahové stránce, se vyučovaly ty samé předměty jen vedeny pod jiným názvem.

Praktickou část výuky obstarávaly porodní asistentky nebo odborné učitelky s kvalifikací porodní asistence. Také ze získaných pramenů, tyto porodní asistentky učily jednak ošetrovatelskou techniku, dnes bychom tento předmět našly pod označením ošetrovatelství a zároveň působily jako instrumentárky odborné praxe v nemocničních zařízeních. Tato osoba je pak hodnotila během odborné praxe a někde se setkáváme, že i lékaři, kteří se podíleli na vyučování je také klasifikovali.

V minulých letech vzdělávání převažovala také odpověď vyučování učitel, který měl na starosti všeobecně vzdělávací předměty jako byla například matematika, český jazyk, chemie a mnoho dalších.

Materiály ke studiu získávaly, během přednášek, i když v začátku vývoje tohoto oboru, nebyly žádné odborné knihy a studenti museli vše zapisovat během výkladu či diktování právě probírané látky.

Postupem času, jak se zvyšuje technická úroveň vzdělávání, jsou tyto podklady pro studium vydávány jak v knižní podobě, tak i studenti si je mohou stáhnout buď na flash disc či na internetových stránkách příslušné fakulty a nejlepším případě vytištěné formy, kdy si studenti, požadované učivo mohou okopírovat.

11) Jaké předměty jste studovala?

Odborné:

Pokud bych mohla rozebrat jednotlivé odpovědi, tak u prvního rozhovoru, který jsem dělala mi respondentka odpověděla: „ošetřovatelství, pediatrii, psychologii, somatologii z těchto jsem dělala státnice. Dále porodnictví, gynekologie, internu, chirurgii, latinu, mikrobiologii, epidemiologii, hygienu, právo“.

Ve druhém rozhovoru studovala následující předměty v oboru ženská sestra. Porodnictví a gynekologii, vnitřní lékařství, chirurgii, patologii, somatologii, neurologii, péči o ženu, mikrobiologii, epidemiologii a hygienu, první pomoc, organizaci zdravotnictví, psychologii, pediatrii, ošetřovatelství a jiné...

Slečna Bc. V.R. studovala, mimo uvedených předmětů v předchozích rozhovorech také anatomii a fyziologii. Tyto předměty najdeme pod stejným označením, jako je tomu dnes na Lékařské fakultě v Hradci Králové.

U posledního rozhovoru mi respondentka odpověděla na moji otázku následovně: porodnictví, interna, dětské, ošetřovatelská technika, nauka o lécích, psychiatrii, která byla jen pár hodin, kožní, oční, patologie, nauka o mateřství, organizace zdravotnictví, gynekologie

Všeobecné:

Na tuto část mi odpovídaly ve směr stejným způsobem, jen u druhého rozhovoru mi dotazovaná všeobecné předměty dále rozdělila do specifikovanějších oblastí jako

společensko-vědní obory, kde bych uvedla příklad psychologii a nepovinné předměty jako byly tělesné hry.

Ve shrnutí ostatních předmětů bych uvedla chemii, fyziku, ruský jazyk, matematiku, český jazyk, ekonomiku, veřejné zdravotnictví, právo, biofyziku a biochemii či mnoho dalších.

V této otázce, odpovídaly dotazované podobně, jen některé předměty dnes nalezneme pod jinými jmény, ale v podstatě jsou to svými obsahy totožné jako byly v minulosti.

12) Jak probíhala teoretická a praktická výuka?

a) ve škole

b) v nemocnici

c) samostudium

U slečny, která ukončila toto studium v nedávné době, probíhalo vyučování obdobně, jako tomu je v dnešní době, tedy, že se vyučuje jednak na příslušné fakultě spadající pod univerzitu, kde se zaměřuje výuka spíše na teoretickou část přednášek a praktik a odborná část probíhá na příslušných oddělení kliniky jako je například ošetrovatelská péče v pediatrie, gynekologie a porodnictví, či ošetrovatelská péče v interních chirurgických oborech, ošetrovatelská péče v psychiatrii, rehabilitační péče, ošetrovatelská péče u akutních a kritických stavů a mnoho dalších. Dále ošetrovatelskou problematiku, kterou se naučily v teoretické části si zkoušely v „praktikárně“, což je místnost vybavená pomůckami, nástroji, fantomy a jiné. Postupem času začaly navštěvovat jednotlivá oddělení v nemocničních zařízeních, kam docházely v průběhu jednotlivých ročníků. Začínaly na ambulancích, pak gynekologii a v posledních dvou letech studia navštěvovaly oddělení těhotných, porodní sál a šestinedělí.

Jindy měly výhodu, že existovala učebna, ve které se vyučoval předmět gynekologie a porodnictví, která byla umístěna přímo nad porodním sálem a když se pak rodilo a studentky už mohly „sbírat“ porody, stačilo jen seběhnout dolů a po domluvě a listenci

s lékařem a porodní asistentkou si porod odvést. Samozřejmě, že se musely domluvit mezi sebou studentky, aby na porodní sál nešly všechny pohromadě.

Některé si vzpomínají, že se musely připravovat z hodiny na hodinu v předmětu porodnictví a gynekologie, jelikož si je lékař vyzkoušel z probrané látky.

Rozvržení jednotlivých vyučovacích hodin, bylo asi podobné. Vyučovací hodina měla jako je tomu i dnes 45 minut pro výklad a asi 10 minut přestávky, jak uvedla také jedna respondentka, která vystudovala obor ženská sestra na Střední zdravotní škole v Kolíně. Ti také měly k výkladu k dispozici názorné pomůcky“ *jako byly obrázky a modely, přednášky jak je k tomu dnes nebyly zpracovány v počítačové podobě, ale psalo se to buď na tabuli a nebo nám to diktovali. Samostudium jako takové jsme neměly.*“ Výuka, která byla vedena v nemocnici si dotazovaná vzpomíná, že měly přestávku na svačinu, ale přesný čas si už nevybavuje.

13) Kolik porodů muselo být odvedeno k závěrečné zkoušce?

Při položení této otázky, bylo zřejmé, že musí hodně zapřemýšlet nad svoji odpovědí

Tak na této otázce je vidět, jak se v průběhu vývoje vzdělání a požadavků mění požadovaný počet odvedených porodů k závěrečné či maturitní zkoušce. Začátek činil asi kolem 20, kdy pokud se jednalo o studium na střední zdravotní škole, které bylo dvouleté, tak asi 16 byl brán jako maturitní porod a tento počet končil, kolem 30 porodů.

Dnes v rámci EU je požadovaný počet porodů minimálně 40, které se zapisují do příslušné dokumentace a musí být odvedeny do státnic.

Již zmiňované porody musí mít fyziologický průběh, jinak je „přebírá“ odpovídající lékař, který má v tuto dobu službu a je přítomen i u fyziologického vedení porodu, který odvádí žákyně oboru porodní asistentka.

14) *Jak probíhala vaše závěrečná zkouška a) teoretická část*

b) praktická část

Zde bych chtěla upozornit, že na tuto otázku mi odpovídaly, podle toho na jaké škole studovaly, protože jsem se dotazovala na závěrečnou zkoušku, ale některé studovaly obor ženská sestra na střední zdravotní škole, proto tento typ studia byla ukončena maturitní zkouškou.

Některé začínaly praktickou, jiné teoretickou částí zkoušky. Ve směr probíhala stejně. Asi bych začala teoretickou částí, protože takto mě odpovídaly asi nejvíce. Zde si vylosovaly otázky z jednotlivých předmětů. Jako gynekologie a porodnictví, ošetrovatelství, psychologie a interny, u jedné jsem se setkala, že vykonávala zkoušku i z ruského jazyka, českého jazyka, nauka o mateřství, organizace zdravotnictví a ošetrovatelská technika.

Pak následovala příprava vylosovaných otázek asi na každou měly 15 min. a dále následovala jejich obhajoba. My také budeme vykonávat státnice z ošetrovatelství, porodnictví a gynekologie a psychologie, máme se dostavit asi 1 hodinu před uvedeným na který jsme se zapsaly, tato 1 hodina bude sloužit na přípravu našich vědomostí k příslušné otázce, kterou si vylosujeme.

Některé praktickou zkoušku neabsolvovaly, protože byly hodnocení už v rámci svého studia, jiná respondentka mi odpověděla, že si vytáhla číslo pokoje o který se pak po určitou dobu starala „o které se pak ústně hovořilo. Součástí této zkoušky bylo zpracovat ošetrovatelskou dokumentaci u vybrané klientky.“

V kasuistice č.2 nalezneme pod touto otázkou, že si losovaly i oddělení buď porodní sál nebo oddělení operační gynekologie. „*Já osobně jsem maturovala na porodním sále, kde jsem prováděla ošetrovatelskou péči o zadanou rodičku, u které jsem vypracovala plán péče. Byla to obdoba praktické maturitní zkoušky jako na středních zdravotnických školách.*“

Co mě nejvíce udivilo, bylo že u prvního rozhovoru, který jsem vedla mi odpověděla následující: „*Neměly jsme odpolední službu při zkoušce jako je to na některých SZŠ a také jsme nevyplňovaly žádnou ošetrovatelskou dokumentaci.*“ Udivilo mě to asi proto, že jsem absolventka střední zdravotní školy.

15) Jaký titul jste získala po absolvování studia oboru porodní asistentka?

Zde byla odpověď skoro identická „Žádný titul jsem nezískala“ I když výjimka se tu objevila a to na studiu vysoké školy, kdy po absolvování tohoto studia získala titul Bc., jak je tomu i dnes.

16) Kolik Vás asi absolvovalo?

Číslo počtu studentek se různí. V rozmezí od 19-37 studentek (číslo 37 je počet absolvovaných ženských sester). Ve většině případů, jich ale na začátku nastoupilo mnohem více př.30 či asi 23 studentek, které během studia odcházely.

Nás je v oboru už jen 10 studentek a ještě nemohu říci kolik nás ukončí toto studium, ale podle mého názoru předpokládám, že všechny.

17) Čeho jste se při studiu nejvíce bála a co Vás naopak při studiu bavilo.

Výsledek této otázky je opět podobný, některé uváděly, že se jim líbil tento obor jako takový a chtěly pracovat s lidmi a být nápomocni při narození nového života, další se líbila práce na porodním sále.

Jsou zde převládající i negativní pocity, které pocítovala na začátku svého studia a to, že byl úděsný pocit, když poprvé šli na exkurzy na porodní sál a zaslechla křičící budoucí maminky, to měla pocit, že musí utéci pryč. Této paní se, ale zalíbilo vyšetřování rodiček. Protože dle jejich slov toto zjištění bylo spíše jako detektivní záležitost.

Jak už jsem uvedla na začátku v jedné otázce, tak jedna respondentka se k tomuto oboru dostala neobyčejným způsobem a proto asi není i divu, že měla obavy z porodnictví a gynekologie. Také se jí k srdci nepřilnula ani praxe na chirurgii.

18) *Jakým způsobem se vzděláváte v oboru po absolvování studia?*

- a) kurzy
- b) semináře
- c) postgraduální studium
- d) specializační studium

Dle nařízení směrnic EU se musí všichni zdravotničtí pracovníci vzdělávat ve zdravotnictví, není proto divu, že i pokračující vzdělání v oboru porodní asistentka či ženská sestra tuto cestu podstupují.

Nejvíce se zúčastňují seminářů, kdy se aktivně i pasivně zapojují, také ale i kurzy.

V kasuistice č. 1 a 2 se dočtete, že tyto paní absolvovaly i postgraduální a specializační studium.

Specializační studium absolvovaly v Institutu pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví v Brně, obor "Ošetrovatelská péče o ženu" Tato forma studia byla distanční. Studium bylo ukončeno závěrečnou specializační zkouškou.

19) *Učíte Vy sama ve svém oboru budoucí porodní asistentky?*

- a) teoretickou přípravu
- b) praktickou přípravu

Zde se odpovědi různí. Ti, které svými vědomostmi a potřebou dosáhly až na vrchol studia a získaly tak magisterský titul, tak odpovídaly, že se podílejí jak na teoretické, tak i částečně praktické výuce.

Jiné v pravém slova smyslu neučí, ale snaží se nám studentkám pomáhat při praktické části výuky. Další respondentka při zavádění tělocviku pro těhotné od 3.měsíce těhotenství, kdy se tato aktivita připravovala.

Ráda bych podotkla, že první respondentka mi sdělila, že učí jako externí učitel na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Hradci Králové, ale jinak nastoupila na svoji bývalou školu v Kolíně, kde také vystudovala obor ženská sestra.

20) *Co byste ráda ještě dodala:*

V této poslední připravené otázce jsem dala prostor, kde by zhodnotily svoje studium, praxi nebo život jako takový. Odpovědi byly skutku osobní až zajímavě-dojemné. Zaměřovaly se na vývoj náplně požadavků pro porodní asistentky v rámci EU, také jaké bylo ze začátku obtížnější přejít z gymnázia na tento obor a dobře si jej osvojit, zejména odborné předměty, které na gymnáziu neměly.

U pamětnice, která prožila kus své životní dráhy v porodní asistenci, si jako perličku vzpomněla, jak jezdila na motorce, kterou dostala od tamějšího úřadu, když pracovala tzv. "terénním" porodnictvím a později nastoupila do nemocnice.

Jedna která vystudovala na střední škole obor ženská sestra podotkla, jak je dobré, když obor porodní asistence, je vzato pod ochranná křídla vysokých škol.

Ale myslím si, že jsem byla nejvíce zaskočena, když mi položila otázku, jestli umíme poznat nálezy na ultrazvukových přístrojích, jestli nás to někdo učí. Já jsem odpověděla, že ne.

Pak mi odpověděla, že by tomu měly porodní asistentky rozumět.

Také dávaly hold svým profesorům, lékařům a všem ostatním, kteří je vedly k této neobyčejné činnosti.

Nejvíce se mi zalíbilo, že žádná z uvedených žen patřící do povolání porodní asistentky, nikdy nezapomněla, že pracuje v tomto nádherném oboru, který je vždy vnitřně naplňoval.

DISKUZE

Provedení rozhovoru bylo časově náročné, ale získané informace a vytvoření příjemných podmínek od respondentek, mi tento čas vynahradilo. Bylo velice obtížné přesvědčovat porodní asistentky pracující v praxi, aby podstoupily se mnou rozhovor, setkávala jsem se spíše z negativní odpovědi.

Najít pamětníky patřící do vzdělávání oboru porodní asistentky bylo velice obtížné, protože dle zákona 101/2000 Sb. týkajícího se **ochrany osobních údajů**, mi bylo znemožněno v archívních materiálech pátrat a nalézt porodní asistentky, se kterými bych si mohla udělat rozhovor.

Při každém odchodu mi zkontrolovali, zda-li jsem si náhodou neopsala adresu či jiný kontakt.

Proto jsem se více zaměřila na zjišťování vzdělanosti porodních asistentek v současné době.

Mnohé odpovědi byly podobné a v některých případech stejné, jiné se lišily. Uvedla bych příklad otázky číslo 11, kde je právě tato odpověď zdřejmá-kdy do odborných předmětů, které studovaly některé uvedly latinský jazyk a právo a další respondentky odpověděly, že tyto předměty se řadí do všeobecných předmětů. Asi je to tím, že každá porodní asistentka připisuje k těmto předmětům jinou váhu a odbornost. Pro někoho je důležitější a pro jiného nikoliv. Nebo druhá možnost a to se mi zdá asi pravěpodobnější, že nad odpovpědi tak moc neuvažovaly a na jaké předměty si inkriminovanou dobu vzpomněly, tak uvedly, právě do toho oddílu, kde jsme se právě nacházely. Třetí možností je, že tyto předměty byly takto uvedeny v době jejich studií na jednotlivých školách.

Některé respondentky, by se k tomuto povolání znovu už nevrátily, kdyby se mohly znovu rozhodnout. Dotazované si nepřály tyto důvody uvádět a proto jejich přání respektuji.

Pokud se jedná, jestli někdo v rodině byl porodní asistentkou či měl krůček k povolání ve zdravotnictví. Tak odpověď byla spíše nikoliv či přesně nevědí.

Osud těchto žen je různorodý a v konečném cíli stejný. Životní zkušenost byla v některých případech těžká, ale pak ji využily k dalšímu rozvoji tohoto oboru. Některé

se zabývaly či spolupracovaly na cvičení pro těhotné ženy, jiné se podílely a podílí na zlepšení pedagogické činnosti v této oblasti.

Od některých porodních asistentek jsem získala i kopii maturitního vysvědčení, kerou přikládám do přílohy.

Protože v průběhu výzkumu jsem zjistila, že porodní asistentky v některých případech, se nevyučovaly pod tímto oborem, ale v oboru podobnému, upravila jsem i podle dané situace rozhovory k jednotlivých respondentkám. O zmíněném oboru bych řekla následující, jmenoval se ženská sestra a vyučoval se na středních zdravotních školách, jako pomaturitní studium zakončený maturitní zkouškou. Ženy, které úspěšně ukončily a splnily všechny podmínky získaly maturitní vysvědčení.

Každá respondentka hovořila nadšeně o svém povolání a ráda se podělila o své zkušenosti a zážitky ze svého studia, ale i první okamžiky, které pocítovala, když nastoupila do svého nového zaměstnání. Vytvořila mi podmínky, které mi byly příjemné.

Kdybych mohla zhodnotit dosavadní studium z dobou minulou, napsala bych následující: Zvyšují se kompetence v péči o ženu, ať už v těhotenství, v průběhu porodu a v období šestinedělí. Je větší počet samostatně odvedených porodů, kdy podle mého názoru je výhodou, protože každý porod a každá žena je jiná. Je pro nás větší množství odborné literatury v oblasti porodnictví, i když v gynekologii je to spíše naopak. Náš obor v současné době je ukončen získáním titulu bakalář a další navazující obor není skoro žádný, je to spíše pro všeobecné sestry.

ZÁVĚR

V teoretické části jsem se pokusila o zachycení stručného historického vývoje vzdělávání porodních asistentek.

Jelikož je dosti obtížné stručně popsat dějiny porodnictví jako takového oboru, je zřejmé že i vzdělání v tomto oboru nebylo mnohdy lehké. Snažila jsem se zaměřit na jednotlivá významná období světové a naší historie, které měly spojitost se získáváním vědomostí a zkušeností porodních asistentek. Soustředila jsem se zejména na starověký Egypt, kterému je věnována malá část a o níž se i málo ví. Dalším větším zastavením v dějinách školství oboru porodních asistentek jsem věnovala městu v němž studuji, právě tento obor, tedy Hradci Králové. Jednak významným dějinám města, tak i jejím památkám a v konečné fázi školství v tomto oboru. Tato cesta byla dosti složitá, poněvadž začínala na střední zdravotní škole, později tento obor byl zrušen a přechodně nahrazena dvouletou zdravotní školou při Střední zdravotnické škole v Hradci Králové, tento typ studia byl ukončen bez maturitní zkoušky. Další zmínky vzdělání byly obnoveny až na akademické půdě Lékařské fakulty v Hradci Králové Karlovy univerzity v Praze.

Empirická část měla být věnována pamětníkům, kteří se nějakým způsobem zapsaly do oboru porodní asistentka či ženská sestra, který se vyučoval na středních zdravotnických školách a byl ukončen maturitní zkouškou. Na druhé straně, bylo téměř nemožné tento cíl realizovat, protože v archívních materiálech jsem měla znemožněný přístup k osobním údajům či mi odmítaly přímo dotazované osoby poskytnout rozhovor. Z toho vyplývá, že jsem se musela zaměřit na věkové kategorie mladšího věku.

Poznáním informací od respondentek po zpracování a vyhodnocení se studium na vysoké škole, kterou studuji, mohu říci, že se způsob vzdělání skoro téměř nezměnil. Pokud bych měla zhodnotit rozhovory, kde jsou nějaké odlišnosti. Tak v prvním a druhém zpracovaném rozhovoru, který jsem dělala, jsem se dozvěděla, že nevystudovaly obor porodní asistentka, ale ženská sestra na středních zdravotnických školách, kdy tato forma studia byla ukončena maturitní zkouškou. Ta probíhala obdobně jako je tomu dnes na středních zdravotnických školách, dřívějšího oboru všeobecná sestra, což mohu potvrdit i z vlastní zkušenosti. Ve třetí kasuistice jsem zjistila, že je absolventka tohoto oboru též na vysoké škole, je identická s našimi podmínkami, jen v praktické části výuky jsou malé odchylky a to, že studentky začínaly od prvního ročníku na jiných odděleních než my.

Poslední žena, která se mnou absolvovala tento rozhovor, nastoupila na tento obor porodní asistentka přímo po ukončení základní školy ve věku 15 let.

Také počty samostatně odvedených porodů jsou jiné, začínalo se kolem 20 a dnes je jich 40 porodů dle směrnic požadavků EU. I vývoj odborné literatury je pro nás více dostupných, než tomu bylo v minulých letech.

Z toho vyplývá, že zaměstnání porodních asistentek je více náročnější, z důvodu větších získaných poznatků v tomto oboru, a proto je třeba i se více vzdělávat a rozšiřovat své znalosti.

Cíle práce se podařilo splnit.

ANOTACE

Autor:	Jana Minaříková
Instituce:	Ústav sociálního lékařství LF UK v Hradci Králové Oddělení ošetrovatelství
Název práce:	Historie vzdělávání v porodní asistenci
Vedoucí práce:	Doc. PhDr. Jana Kutnohorská, CSc.
Počet stran:	98
Počet příloh:	23
Rok obhajoby:	2008
Klíčová slova:	starověký Egypt v porodnictví, porodní asistentky, porodnictví a Evropa, vzdělání v Hradci Králové

Bakalářská práce pojednává o historickém vývoji vzdělávání v porodní asistenci v rámci starověkého Egypta, Evropy a Hradce Králové. Poukazuje na stručný vývoj od starověku k současnosti oboru porodních asistentek či ženských sester. Důraz je kladen na vzdělávání porodních asistentek ve starém Egyptě a v Hradci Králové.

Těžiště práce tvoří kvalitativní průzkumné šetření od žen, které se zabývaly porodnictvím v praxi. Jak se změnilo či nezměnilo a zlepšilo vzdělávání v tomto oboru. Zkoumaný vzorek tvoří zdravotničtí pracovníci oboru porodních asistentek, ženských sester při výkonu svého povolání na území České republiky.

Bachelor thesis deals with historical development of education in childbirth assistance in ancient Egypt, Europe and Hradec Králové. It refers to brief development from ancient times up to the present in the profession of midwives or nurses. Emphasis is put on education of midwives in ancient Egypt and Hradec Králové.

The focal of thesis is qualitative exploratory investigation in women who were engaged in obstetrics nursing practically. Changes and improvements in this branch. The surveyed sample is made up of nursing staff-midwives and nurses working in this profession in the Czech Republic.

LITERATURA A PRAMENY:

1. .LESNÝ, I. *Slavní lékaři*. Praha: Fragment, 1998. ISBN 80-7200-184-1
2. .JACQ,CH. *Egypt'anky*. Knižní klub:Rybka Publisher. 2001. ISBN 80-86182-45-2
3. HALIOUA,B. *Medicína v době faraonů*. Praha: Brána.2004. ISBN 80-7243-229-X
4. DOLEŽAL, A. *Od babictví k porodnictví*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2001. 144s. ISBN 80-246-0277-6
5. STAŇKOVÁ, M. *Galerie historických osobností*. 1. vyd. Brno: IDV PZ, 2001. 86s. ISBN 80-70-13-329-5
6. ČECH E., HÁJEK Z. a kolektiv. *Porodnictví*. Grada Publishing, spol.s.r.o., 1999, 1.vydání, str.434, ISBN 80-7169-355-3
7. REGULA, D.*Isis a její mystéria*. Knižní klub 2002, ISBN 80-242-0806-7
8. NIKLÍČEK, L. *Medicína v datech a faktech*. Avicium zdravotnické nakladatelství, 1985, ISBN 80-042-85
9. KORBELÁŘ, E. *Naše rostliny v lékařství*.Praha:Avicium, 1981, 1.vyd. ISBN 80-092-81
10. POLLÁK K. *Medicína dávných civilizací*. Praha :Orbis,1976, 2.vyd. 335 str., ISBN 11-058-76
11. MACKŮ, F. *Porodnictví*. Informatorium, 2002, 1.vyd., 143 str., ISBN 80-86073-92-0
12. DOLEŽAL, A. a kolektiv *Euriopie as the Cradle of Scientific Obstetrics*. Praha:Galen, 2007.ISBN 978-80-7262-507-9
13. Doc.MUDr. JÁNUS ,J. *Průkopníci medicíny*. Praha:Avicium zdravotnické nakladatelství, 1997, str.364,1.vydání, ISBN-08-052-77
14. *Povědomí o výzkumu v praxi sestry a porodní asistentky*. Pracovní text. Strategické dokumenty pro všeobecné sestry a porodní asistentky (4). Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR, 2002. ISBN 80-85047-23-3
15. ŽIAKOVÁ, K. A KOL. *Ošetrovatelstvo teoria a vedecký výskum*. Martin: Osveta, 2003, s.319. ISBN 80-8063-131-X

16. Státní okresní archiv v Hradci Králové, fond Mudr. Leopold Rejmánek-Koncept přednášky věnované domácímu porodu 1956

17. Státní okresní archiv v Hradci Králové, fond Farní úřad Libčiny (1787-1945,1811-1940)

18. Státní okresní archiv v Hradci Králové, fond Střední zdravotnická škola v Hradci Králové (1950-1963), ukázky maturitních otázek, výkazů o maturitních zkouškách, posudky na žáky, hlavní protokol o maturitních zkouškách, záležitosti žáků-výběrové řízení, přihlášky ke studiu, doklady žáků, internát a žákovské domy školy, inventarizační záznamy a inventarizační záznamy (1954-1966)

19. Státní okresní archiv v Hradci Králové, fond Církevní správa v Hradci Králové, pamětní kniha děkanství III./město Hradec Králové do roku 1932, matriční doklady k narozeným (1942-1949)

Absolventská práce:

20. BŘEŇOVÁ, E. Vývoj vzdělání a profese diplomované porodní asistentky od historie po současnost, Bakalářská práce obhájena na Střední zdravotnické škole a Vyšší zdravotnické škole v Pardubicích v roce 2002, 93s. Depon in: Archiv Ústav v Pardubicích

21. REPLYUK, A. Počátky a vývoj ošetrovatelského školství v Hradci Králové, Bakalářská práce obhájena na Lékařské fakultě v Hradci Králové v roce 2006, 74s., Depon in: Archiv Lékařská fakulta v Hradci Králové

22. Zákon č. 101/2000 sb. O ochraně osobních údajů

Internetové stránky:

<<http://www.porodnice.cz/default.asp?rubrika=1&podrubrika=29>> 20.10.2007

<<http://www.okemboha.mysteria.cz/9dil.htm>> 21.10.2007

<<http://www.abcsvatych.com/mesice/a11/listopad16.htm>> 21.10.2007

<<http://www.ceske-tradice.cz/cz/k2,32,149-sv-marketa/c170-sv-marketa/>> 21.10.2007

<http://www.nlk.cz/nlkcz/uvod.php?id_m=222> 21.10.2007

<http://szs.tabor.indos.cz/Projekt/projekt/ose/data/historie/historie_obr.html> 21.10.2007

<http://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_Hradce_Kr%C3%A1lov%C3%A9>21.10.207

<<http://gymbb.cz/storage/apolinar/history.htm>> 9.1.2008

<http://images.google.cz/imgres?imgurl=http://www.hrady.cz/data/thumbs/300_49906.jpg&imgrefurl=http://www.hrady.cz/%3FOID%3D5553&h=222&w=300&sz=16&hl=cs&start=1&um=1&tbnid=k_Ly1EQJoCqEBM:&tbnh=86&tbnw=116&prev=/images%3Fq%3DVla%25C5%25A1sk%25C3%25BD%2B%25C5%25A1pit%25C3%25A1l%26um%3D1%26hl%3Dcs%26lr%3D%26sa%3DN>31.3.2008

<<http://images.google.cz/imgres?imgurl=http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/f6/LekarskaFakulta.jpg/800px-LekarskaFakulta.jpg&imgrefurl=http://commons.wikimedia.org/wiki/Image:LekarskaFakulta.jpg&h=600&w=800&sz=113&hl=cs&start=64&um=1&tbnid=5hH6U935hF5E5M:&tbnh=107&tbnw=143&prev=/images%3Fq%3DI%25C3%25A9ka%25C5%2599sk%25C3%25A1%2Bfakulta%2Bv%2Bhradci%2BKr%25C3%25A1lov%25C3%25A9%26start%3D54%26ndsp%3D18%26um%3D1%26hl%3Dcs%26lr%3D%26sa%3DN>>31.3.2008

<<http://images.google.cz/imgres?imgurl=http://users.ucom.net/~vegan/images/isis.jpg&imgrefurl=http://users.ucom.net/~vegan/Isis.htm&h=286&w=357&sz=18&hl=cs&start=5&um=1&tbnid=KR8lLAtrTCBKeM:&tbnh=97&tbnw=121&prev=/images%3Fq%3Disis%26um%3D1%26hl%3Dcs%26lr%3D>>31.3.2008

<http://images.google.cz/imgres?imgurl=http://staroveky-egypt.wz.cz/historie/greek-roman/pics/edfu_temple.jpg&imgrefurl=http://staroveky-egypt.wz.cz/historie/greek-roman/index.htm&h=278&w=440&sz=32&hl=cs&start=48&um=1&tbnid=lqyYA0x4P1R8gM:&tbnh=80&tbnw=127&prev=/images%3Fq%3DChr%25C3%25A1m%2Bv%2BEdfu%26start%3D40%26ndsp%3D20%26um%3D1%26hl%3Dcs%26lr%3D%26sa%3DN>31.3.2008

< <http://faraon.wz.cz/zivot/zivot.htm>>31.3.2008

SEZNAMY

SEZNAM PŘÍLOH

obrázek 1 - Vysvědčení Ladislavy Kašparové.....	5
obrázek 2 - Vysvědčení Bc. Zdeňky Sirůčkové.....	5
obrázek 3 - Chrám v Edfu, kde se nacházel „Dům života“	5
obrázek 4 - Egyptský průběh porodu	5
obrázek 5 - Bohyně Isis.....	5
obrázek 6 - Vlašský špitál v Praze	5
obrázek 7 - Lékařská fakulta v Hradci Králové	5
obrázek 8 - Povolení výzkumu ve Fakultní nemocnici v Hradci Králové.....	5

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Kasuistika č. 1	5
Tabulka 2 - Kasuistika č. 2	5
Tabulka 3 - Kasuistika č. 3	5
Tabulka 4 - Kasuistika č. 4	5

Zpracované rozhovory

Souhlasy s uvedením osobních dat

PŘÍLOHY

obrázek 1 - Vysvědčení Ladislavy Kašparové

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA
ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA V Pardubicích
Okres pardubický, státní, Číslo 17.

VYSVĚDČENÍ O MATURITNÍ ZKOUŠCE

Jméno a příjmení: Ladislava Rekv. s. p. i. o. v. s. **Kašparová**
Den, měsíc a rok narození: 7. prosince 1936
Rodné místo: Vrátice, kraj: Pardubický
Dosažené studium: tří ročníky zdravotnické školy
Práce: podle předepsaných osnov

Podléhá se maturitní zkoušce podle oběžníku ministerstva školství ze dne 18. ledna 1964, č. 1238/64-D1, a je způsobilá k výkonu povolání
převodní střítněty
ve všech náležitostech prevence a léčebné péče v ČSR.

Maturitní školní známky:

z jazyka českého	z prospěchem	ovšemlitojfo
z jazyka ruského	"	ovšemlitojfo
z matematiky	"	ovšemlitojfo
z odborné zdravotnické	"	všobno
z společenských věd	"	všobno
z tělesné výchovy	"	všobno

Číslo výsledek maturitní zkoušky: prospěle.

V Pardubicích dne 14. června 1964.

Mariš Křiváček
ředitel školy

Mariš Křiváček
ředitel školy

032295

obrázek 2 - Vysvědčení Bc. Zdeňky Sirůčkové

ČESKÁ REPUBLIKA
UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Příloha k diplomu č. 0305/4 Č. 1541/240/2001-83

**VYSVĚDČENÍ
O STÁTNÍ ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠCE**

Bc. Zdeňka SIRŮČKOVÁ
narozena 6. února 1955 v Městci Králové, okres Nymburk

žákyně vysokéškolské vzdělání studium v magisterském studijním programu
7504F učitelství pro střední školy
ve studijním oboru učitelství odborných předmětů pro střední zdravotnické školy
na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci

vykonáním státní závěrečné zkoušky podle § 46 odst. 3 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách),

ze somatologie dne 7. září 2001	z prospěchem: výborně
z psychologie a pedagogiky dne 7. září 2001	z prospěchem: výborně
z osteofyzioterapie dne 7. září 2001	z prospěchem: velmi dobře
z --- dne ---	z prospěchem: ---
z --- dne ---	z prospěchem: ---

a obhajobou diplomové práce na téma
Sociální klima na středních zdravotnických školách
dne 7. září 2001 z prospěchem: výborně

z výsledkem: velmi dobře

V Olomouci dne 7. září 2001

Doc. RNDr. Jan Stejskal, CSc.
ředitel

032295

obrázek 3 - Chrám v Edfu, kde se nacházel „Dům života“

obrázek 4 - Egyptský průběh porodu

obrázek 5 - Bohyně Isis

obrázek 6 - Vlašský špitál v Praze

obrázek 7 - Lékařská fakulta v Hradci Králové

obrázek 8 - Povolení výzkumu ve Fakultní nemocnici v Hradci Králové

Vážená paní
Bc. Hana Ulrychová
Hlavní sestra Gynekologicko – porodnické kliniky Fakultní nemocnice v Hradci
Králové
Sokolovská 581
Hradec Králové
500 05

V Hradci Králové 23.10.2007

**Věc: Žádost o povolení výzkumného šetření na Gynekologicko – porodnické
kliniky Fakultní nemocnice v Hradci Králové**

Vážená paní hlavní sestro,

dovoluujeme si Vás požádat o povolení výzkumného šetření na Gynekologicko –
porodnické kliniky v Hradci Králové v rámci závěrečné bakalářské práce studentky
Jany Minaříkové, narozené 9.6.1985, posluchačky 3. ročníku bakalářského studijního
programu Ošetřovatelství, obor Porodní asistentka, prezenční formy, Lékařská
fakulta Univerzity Karlovy v Hradci Králové.

Cílem práce je zjistit jak se změnilo či nezměnilo nebo naopak zlepšilo studium
tohoto oboru v České republice. Závěrečná práce je zpracovávána pod odborným
vedením doc. PhDr. Jany Kutnohorské, CSc.

Výzkumné šetření bude provedeno formou polostruktovaného rozhovoru, který je
přiložen k žádosti.

Výsledky šetření Vám na Vaši žádost rádi poskytneme.
Prosíme o sdělení Vašeho rozhodnutí.

doc. PhDr. Jana Kutnohorská, CSc

doc. PhDr. Jana Kutnohorská, CSc.
Ústav sociálního lékařství
Oddělení ošetřovatelství
Lékařská fakulta Univerzity Karlovy
v Hradci Králové
mobil: 604 182 985
e-mail: Kutnohorska@lfhk.cuni.cz

Univerzita Karlova v Praze
Lékařská fakulta v Hradci Králové
Ústav sociálního lékařství
- 49 -

**Adresujte prosím rozhodnutí buď na e-mailovou adresu nebo na moje telefonní
číslo:**

Jana Minaříková
e-mailová adresa: minarikovajanacentrum.cz
Mobil: 721553393

28.11.07

Vážené kolegyně,

jmenují se Jana Minaříková a studuji 3.ročník bakalářského studia program Ošetrovatelství-oboru porodní asistentka na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Hradci Králové. Zpracovávám bakalářskou práci na téma " Historie ve vzdělávání v porodní asistenci ". Cílem mé práce je zjistit, jak se změnilo studium tohoto oboru a co naopak zůstává po staletí stejné. Vybranou odpověď prosím zakroužkujte. Ve vyznačených otázkách prosím o rozepsání Vaší odpovědi. "

Vážené kolegyně, v závěru dotazníku Vás prosím, zda byste mohly podepsat souhlas s uvedením Vašich osobních údajů. Údaje budou použity pouze v bakalářské práci, která bude uložena v archívu Ústavu sociálního lékařství Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Hradci Králové. Případné následné využití těchto údajů by mohlo být provedeno jen s Vaším dalším (následným) souhlasem.

Struktura rozhovoru

- 1) Kolik Vám je let.
- 2) Kolik let pracujete nebo jste pracovala v oboru.
- 3) Můžete stručně popsat průběh Vaší praxe, případně s kterými problémy jste se musela vyrovnat
- 4) Proč jste se rozhodla studovat toto povolání
- 5) Jakou školu jste vystudovala před studiem oboru porodní asistentka
  - a) střední zdravotní školu
  - b) gymnázium
  - c) pomaturitní nástavbu
- 6) Dojížděla jste denně či jste bydlela na internátě při studiu oboru porodní asistentka
- 7) V jakém městě jste bydlela
- 8) V jakém městě jste studovala obor porodní asistentka
- 9) Jak dlouho jste studovala
- 10) Kdo Vás učil:
  - a) porodní asistentka
  - b) lékař
  - c) učitel s pedagogickým vzděláním

Prosím jak praktickou výuku, tak i teoretickou.

- 11) Jaké předměty jste studovala

Odborné:

Všeobecné:

12) Jak probíhala teoretická a praktická výuka

a) ve škole

b) v nemocnici

c) samostudium

13) Kolik porodů muselo být odvedeno k závěrečné zkoušce

14) Jak probíhala vaše závěrečná zkouška a) teoretická část

b) praktická část

15) Jaký titul jste získala po absolvování studia oboru porodní asistentka

16) Kolik Vás asi absolvovalo

17) Čeho jste se při studiu nejvíce bála a co Vás naopak při studiu bavilo.

18) Jakým způsobem se vzděláváte v oboru po absolvování studia

a) kurzy

b) semináře

c) postgraduální studium

d) specializační studium

19) Učíte Vy sama ve svém oboru budoucí porodní asistentky?

c) teoretickou přípravu

d) praktickou přípravu

20) Co byste ráda ještě dodala:

Souhlas se zpracováním osobních údajů dle zákona 101/2000 Sb.

Souhlasím, aby moje osobní údaje, tj. jméno a příjmení, datum narození, uvedení školy kde jsem studovala, byly publikovány v bakalářské práci na výše uvedené téma.

Datum:

Podpis:

Moje kontaktní adresa:

Jana Minaříková

minarikovajana@centrum.cz

Tabulka 1 - Kasuistika č. 1

<p>Kasuistika č. 1</p>	<p>Paní Mgr.Zdeně Sirůčkové je 52 let.</p>
<p>2) Kolik let pracujete nebo jste pracovala v oboru?</p>	<p>Pracovala jsem asi 21 let a to na porodním sále , na gynekologickém oddělení a v prenatálních poradnách.</p>
<p>3) Můžete stručně popsat průběh Vaší praxe, případně s kterými problémy jste se musela vyrovnat?</p>	<p>Zpočátku, než jsem získala praxi, jsem pocítovala malou vstřícnost kolegyň, které byly téměř o generaci starší než já.</p>
<p>4) Proč jste se rozhodla studovat toto povolání?</p>	<p>Důvod byl naprosto prozaický, zamilovala jsem se a chtěla jsem být na škole, která byla poblíž mé lásky, o zdravotnictví mi vůbec nešlo.</p>
<p>5) Jakou školu jste vystudovala před studiem oboru porodní asistentka?</p> <p>a) střední zdravotní školu</p> <p>b) gymnázium, c) pomaturitní nástavbu</p>	<p>Vystudovala jsem gymnázium a potom jsem začala studovat pomaturitní dvouletou nástavbu oboru- ženská sestra.</p>
<p>6) Dojížděla jste denně či jste bydlela na internátě při studiu oboru porodní asistentka?</p>	<p>První rok studia jsem byla na internátě, ale byla tam taková „buzerace“, že jsem druhý ročník raději denně dojížděla.</p>
<p>7) V jakém městě jste bydlela?</p>	<p>Bydlela jsem v Městci Králové.</p>

8) V jakém městě jste studovala obor porodní asistentka?	V Kolíně při SZŠ a nebyl to obor porodní asistentka, nýbrž ženská sestra. Od školního roku 1974-76.
9) Jak dlouho jste studovala?	Čtyři roky jsem studovala gymnázium a dva roky nástavbu, dále jsem pokračovala specializačním studiem na IDV SZŠ v Brně, pak další čtyři roky kombinovanou formou, abych získala titul Bc. v ošetrovatelství na LF UK Hradec Králové. A ještě dva a půl roku obor učitelství odborných předmětů pro SZŠ na PF UP v Olomouci – titul Mgr.
10) Kdo Vás učil: a) porodní asistentka b) lékař c) učitel s pedagogickým vzděláním Prosím jak praktickou výuku, tak i teoretickou.	Na gynekologii a porodnictví jsme měly primáře z Gyn-Por. v důchodu a na praxi středoškolsky vzdělanou učitelku snad porodní asistentku.
11) Jaké předměty jste studovala?	Odborné: ošetrovatelství, pediatrii, psychologii, somatologii z těchto jsem dělala státnice Dále internu, chirurgii, latinu, mikrobiologii, epidemiologii, hygienu, právo Všeobecné: chemie, fyzika
12) Jak probíhala teoretická a praktická výuka?	Na SZŠ byly vyučovací hodiny 45 minutové a 10 minut byla přestávky. Měly jsem k výkladu dispozici názorné pomůcky jako byly obrázky a modely, přednášky jak je k tomu dnes nebyly zpracovány v počítačové podobě, ale psalo se to

	<p>bud' na tabuli a nebo nám to diktovali.</p> <p>b) v nemocnici</p> <p>Zde jsem měly přestávku na svačinu. Hned jsme chodily</p> <p>do praxi, měly jsme odbornou učitelku, která vedla odbornou výuku.</p> <p>Samostudium jako takové jsme neměly.</p>
13) Kolik porodů muselo být odvedeno k závěrečné zkoušce“?	asi 20
14) Jak probíhala vaše závěrečná zkouška?	<p>a) teoretická část:</p> <p>15 minut příprava dané otázky, kterou jsem si vylosovala a 15 minut jsem o ní hovořila</p> <p>b) praktická část:</p> <p>Zde jsem si vylosovala otázku z gynekologie a porodnictví a také jsem tam praktikovala. Neměly jsme odpolední službu při zkoušce jako je to na některých SZŠ a také jsme nevypisovaly žádnou ošetrovatelskou dokumentaci.</p>
15) Jaký titul jste získala po absolvování studia oboru porodní asistentka?	Žádný jsem nezískala.
16) Kolik Vás asi absolvovalo?	Nejméně 25 ženských sester.
17) Čeho jste se při studiu nejvíce bála a co Vás naopak při studiu bavilo?	Bála jsem se asi porodnictví a gynekologie. A nerada jsem chodila na chirurgii při praxi.

18) Jakým způsobem se vzděláváte v oboru po absolvování studia?	<p>a) kurzy b) semináře</p> <p>A to hlavně proto, že je to dáno ze zákona musíme být registrované, já jsem registrovaná jak v oboru porodní asistentka, tak i jako všeobecná sestra.</p> <p>c) postgraduální studium d) specializační studium</p>
19) Učíte Vy sama ve svém oboru budoucí porodní asistentky?	<p>e) teoretickou přípravu</p> <p>Učím jako externí učitel na LF UK v Hradci Králové, ale jinak jsem nastoupila na svoji bývalou školu (SZŠ Kolín, kde jsem vystudovala).</p>
20) Co byste ráda ještě dodala:	<p>Paní Mgr. Z. Sirůčková, hodně hovořila jak je dobré, že se výuka tohoto oboru přesunula na vysoké školy. Byla ráda, že se kompetence porodních asistentek stále rozšiřují.</p> <p>Ale myslím si, že jsem byla nejvíce zaskočena, když mi požila otázku, jestli umíme poznat nálezy na ultrazvukových přístrojích, jestli nás to někdo učí. Já jsem odpověděla, že ne. Pak mi odpověděla, že by tomu měly porodní asistentky rozumět.</p>

Závěr:

S paní Mgr. Z. Sirůčkovou se mi tento rozhovor, zpracovával velice pěkně, neboť mi vytvořila velice příjemné podmínky a také mi dovolila se poohlédnout do svého soukromí.

O svém „povolání“ mluvila nadšeně a velice pěkně.

Paní Sirůčková souhlasí s uvedením osobních údajů . (Souhlas v příloze)

.

V Hradci Králové 23.10.2007

Tabulka 2 - Kasuistika č. 2

Kasuistika č.2	<p>Paní Mgr.Evě Vachkové je 46 let. Má vlastnosti, které by měla mít porodní asistentka.</p> <p>Musela projít dlouhou studijní etapou, než dosáhla“konečného cíle“.</p> <p>Získala velkou míru zkušeností a vědomostí, které uplatňovala nejen ve své funkci staniční sestry na porodním sále v Hradci Králové, ale také jako učitelka studijního oboru porodní asistentka.</p> <p>Má neobyčejně laskavou a tolerující rodinu, která ji byla při studiu velkou oporou, zejména manžel.</p>
2) Kolik let pracujete nebo jste pracovala v oboru?	<p>Dohromady už 25let. Z toho 12let jsem se věnovala pedagogické činnosti.</p> <p>Po úspěšném ukončení nástavbového studia jsem pracovala na porodním sále ve Fakultní nemocnici Praha-Motol, dále pak ve Fakultní nemocnici v Hradci Králové na porodním sále.</p> <p>V roce 1992 jsem využila jedinečné nabídky Střední zdravotnické školy v Pardubicích, abych se podílela na výuce budoucích porodních asistentek ve dvouletém pomaturitním nástavbovém studiu.</p> <p>Zde jsem vyučovala jak speciální ošetřovatelství-péči o ženu, tak i odbornou praxi na porodním sále.</p> <p>Od školního roku 1996/1997, kdy byla otevřena při SZŠ „Vyšší zdravotnická škola“ pro obor „<i>diplomovaná porodní asistentka</i>“, toto studium bylo tříleté. Podílela jsem se rovněž na výuce této formy studia.</p> <p>Na Univerzitě v Pardubicích v akademickém roce 2002-2003 byl otevřen Ústav zdravotnických studií, kde studentky po absolvování získávají titul Bc..Studijní program ošetřovatelství se skládal ze dvou studijních oborů Porodní asistentka a oboru <i>Všeobecná sestra</i> v prezenční formě.</p> <p>V roce 2004 jsem se po dvanáctiletém denním dojíždění z Hradce Králové do Pardubic rozhodla pro zásadní krok učiněný téměř „<i>ze dne na den</i>“, a sice vrátit se zpět do praxe.</p> <p>Nastoupila jsem jako porodní asistentka na porodní sál ve Fakultní nemocnici v Hradci Králové, kde jsem poté od roku</p>

	<p>2005 působila ve funkci staniční sestry až do srpna 2007.</p> <p>V současné době od akademického roku 2007/2008 pracuji na pozici odborného asistenta ve funkci vedoucí oddělení ošetrovatelství na Lékařské fakultě v Hradci Králové.</p> <p>Vyučuji zde na bakalářském studijním programu v ošetrovatelství v kombinované a prezenční formě obor porodní asistentka a všeobecná sestra.</p>
<p>3) Můžete stručně popsat průběh Vaší praxe <i>oboru ženská sestra</i>, případně s kterými problémy jste se musela vyrovnat?</p>	<p>Praxe v 1.ročníku činila dva dny a 3 dny teorie v týdnu, už v této době jsme chodily na porodní sál, kde nás vedla zkušená odborná učitelka s kvalifikací porodní asistentka a svou erudicí nám pomáhala nabýt vědomosti a porodní zkušenosti v oblasti porodní asistence. Zároveň jsme absolvovaly praxi na gynekologických odděleních, interně, chirurgii, dětském a novorozeneckém oddělení.</p> <p>Praxe ve 2. ročníku byla tři dny a dva dny byla teorie.</p> <p>Mezi 1. a 2. ročníkem tzv. jsem měly měsíční soustředěnou praxi, která probíhala na gynekologických odděleních a porodním sále. V rámci této praxe jsme již samostatně rodily pod kontrolou porodní asistentky a lékaře. Na internu, ani chirurgii, jsme už v této době nechodily.</p>
<p>4) Proč jste se rozhodla studovat toto povolání?</p>	<p>Od dětství jsem se chtěla stát lékařkou, z toho důvodu jsem volila střední školu-gymnázium, toto přání se mi nevyplnilo.</p> <p>Přesto jsem spokojena, že jsem si vybrala a vystudovala nástavbový obor ženská sestra a měla možnost pracovat na porodním sále. Tato práce mě vždy velmi bavila a znamenala pro mě naplnění, kterým je zázrak narození nového života.</p>
<p>5) Jakou školu jste vystudovala před studiem oboru porodní asistentka x ženská sestra?</p>	<p>Vystudovala jsem gymnázium, které tehdy bylo podmínkou pro přijetí na dvouleté nástavbové studium obor ženská sestra.</p>
<p>7) V jakém městě jste bydlela?</p>	<p>Bydlela jsem a bydlím v Hradci Králové</p>

<p>8) V jakém městě jste studovala obor porodní asistentka?</p>	<p>V Pardubicích.</p> <p>Po mateřské dovolené jsem absolvovala specializační studium „Ošetrovatelská péče o ženu“ v Institutu pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví v Brně.</p> <p>Tato forma studia byla distanční. Studium bylo ukončeno závěrečnou specializační zkouškou.</p> <p>Vzhledem k výkonu odborné učitelky na SZŠ a později VZŠ na oboru porodní asistentka, jsem studovala dálkově Pedagogickou fakultu na Univerzitě Palackého v Olomouci. Studium jsem započala v roce 1993 a ukončila v roce 1999, absolvovala jsem obor USZŠ (učitelství odborných předmětů pro SZŠ). Státní zkoušku jsem vykonala z psychologie, pedagogiky, ošetrovatelství a somatologie a získala jsem tak titul Mgr.</p>
<p>9) Jak dlouho jste studovala?</p>	<p>Gymnázium jsem studovala 4 roky, obor ženská sestra 2 roky, specializační obor v Brně, také 2 roky a Pedagogickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci 6 let.</p>
<p>10) Kdo Vás učil: <i>na odborné SZŠ?</i> Prosím jak praktickou výuku, tak i teoretickou.</p>	<p><i>a) odborná učitelka s kvalifikací porodní asistentky</i></p> <p>Ta nás vyučovala odborným ošetrovatelským předmětům a ošetrovatelské praxi</p> <p><i>b) lékař</i></p> <p>Ti nás učili odborné předměty jednotlivých klinických oborů.</p> <p><i>c) učitelé s pedagogickým vzděláním-</i></p> <p>vyučovali všeobecné vzdělávací předměty.</p>
<p>11) Jaké předměty jste studovala v oboru ženská sestra?</p>	<p><i>Odborné:</i></p> <p>Porodnictví a gynekologii, vnitřní lékařství, chirurgii, patologii, somatologii, neurologii, péči o ženu, mikrobiologii, epidemiologii a hygienu, první pomoc, organizaci zdravotnictví, psychologii, pediatrii, ošetrovatelství a jiné...</p> <p><i>Všeobecné:</i></p> <p>Brannou výchovu, latinský jazyk, jiné jazyky nebyly, protože</p>

	<p>už nám je uznali z gymnázií, kde jsme z nich absolvovaly povinně maturitní zkoušku.</p> <p><i>Společensko-vědní obory:</i> např. psaní na stroji, psychologii</p> <p><i>Nepovinné předměty:</i> Tělesné hry</p>
12) Jak probíhala teoretická a praktická výuka oboru ženská sestra?	<p>a) ve škole- probíhala teoretická část výuky převážně v 1.ročníku</p> <p>b) v nemocnici- byla zřízena učebna, takže jsme nemusely docházet do školy. To mělo obrovskou výhodu z hlediska ošetrovatelské praxe, protože když se rodilo, seběhly jsme o patro níže a mohly si některé z nás odvést porod. Tato učebna byla přímo nad porodním sálem Gynekologicko-porodnického oddělení v nemocnici Pardubice.</p> <p>Byly jsme neustále zkoušeny lékařem, takže jsme musely být na hodiny stále připravené. Vzpomínám si, že jsme se vždy učily i ve vlaku, kde jsme si opakovaly probranou látku téhož dne.</p>
13) Kolik porodů muselo být odvedeno k závěrečné maturitní zkoušce?	<p>Musely jsme mít odvedeno 20 porodů a poslední porod byl klasifikován jako maturitní.</p>
14) Jak probíhala vaše závěrečná maturitní zkouška?	<p>a) praktická část maturitní zkoušky probíhala v nemocnici na por.-gyn. oddělení, kde jsme si losovaly buď porodní sál nebo oddělení operační gynekologie. Já osobně jsem maturovala na porodním sále, kde jsem prováděla ošetrovatelskou péči o zadanou rodičku, u které jsem vypracovala plán péče. Byla to obdoba praktické maturitní zkoušky jako na středních zdravotnických školách.</p> <p>b) teoretická část- Vylosovaly jsme si otázku z interny, gynekologie a porodnictví, pak jsme měly asi 15minut a přípravu a dalších 10-15minut jsme byly zkoušeny</p>

<p>15) Jaký titul jste získala po absolvování studia oboru porodní asistentka x ženská sestra?</p>	<p>Po absolvování tohoto oboru jsem nezískala žádný titul.</p>
<p>16) Kolik Vás asi absolvovalo?</p>	<p>37 ženských sester.</p>
<p>17) Čeho jste se při studiu nejvíce bála a co Vás naopak při studiu bavilo?</p>	<p>Nejvíce se mi líbila práce na porodním sále, kde „začíná život“. Během studia převažovaly pozitivní pocity a radost. Nemohu říci, že bych se konkrétně něčeho obávala.</p>
<p>18) Jakým způsobem se vzděláváte v oboru po absolvování studia:</p> <ul style="list-style-type: none"> e) kurzy f) semináře g) postgraduální studium h) specializační studium 	<p>Účastním se jak aktivně tak i pasivně kurzů, seminářů v oboru porodní asistentka.</p> <ul style="list-style-type: none"> a) kurzy b) semináře c) postgraduální studium d) specializační studium
<p>19) Učíte Vy sama ve svém oboru budoucí porodní asistentky?</p> <ul style="list-style-type: none"> f) teoretickou přípravu g) praktickou přípravu 	<p>Po tříletém působení v praxi na porodním sále ve Fakultní nemocnici v Hradci Králové jsem se vrátila zpět k pedagogické činnosti. Učím tedy budoucí porodní asistentky jak teoretickou přípravu, tak i praktickou přípravu.</p>
<p>20) Co byste ráda ještě dodala</p>	<p>Změnily se požadavky v počtu odvedených porodů a další specifické požadavky dle směrnic v rámci EU pro porodní asistentky.</p> <p>Ničeho nelituji na své cestě k dosažení svého cíle a jsem velice ráda, že mě učili takoví lékaři jako byl např. pan doktor Bezděk, který mě, ale i ostatní mnohému naučil. Vědomosti, které jsem získala svým studiem, ráda předávám dál svým studentkám.</p>

Závěr:	Rozhovor s paní Mgr.E.Vachkovou se mi dělal velice krásně, dozvěděla jsem se mnoho informací a emocí prýštící z jejího úspěchu, který by nikdy nenaplňovala nebýt svého milujícího manžela a pochopení svých dětí.

Paní Mgr.Vachková souhlasí s uvedením osobních údajů . (Souhlas v příloze)

.

V Hradci Králové 26.10.2007

Tabulka 3 - Kasuistika č. 3

<p>Kasuistika č. 3</p>	<p>Slečně Bc. Veronice Rychterové je 28let. Má všechny vlastnosti, které by měla mít dobrá porodní asistentka</p>
<p>2) Kolik let pracujete nebo jste pracovala v oboru?</p>	<p>Pracuji druhým rokem zde na porodním sále v Hradci Králové.</p>
<p>3) Můžete stručně popsat průběh Vaší praxe, případně s kterými problémy jste se musela vyrovnat?</p>	<p>Na pardubickém porodním sále se během studií k nám nechovali moc dobře, když jsme potřebovaly pomoc, tak nás přehlíželi. Tady to bylo daleko lepší“ mohla jsem si vše osahat“ a porodní asistentky se nám snažily pomoc, když jsme potřebovaly.</p>
<p>4) Proč jste se rozhodla studovat toto povolání?</p>	<p>Porodnictví mě lákalo, je to velice pěkný obor a zdravotní sestřička se mi líbila. Ráda pomáhám lidem.</p>
<p>5) Jakou školu jste vystudovala před studiem oboru porodní asistentka?</p> <p>a) střední zdravotní školu</p> <p>b) gymnázium,</p> <p>c) pomaturitní nastavbu</p>	<p>Vystudovala jsem gymnázium a potom jsem začala studovat tento obor v Pardubicích..</p>
<p>6) Dojížděla jste denně či jste bydlela na internátě při studiu oboru porodní asistentka?</p>	<p>Ano, dojížděla jsem denně.</p>
<p>7) V jakém městě jste bydlela?</p>	<p>Bydlela a bydlím zde v Hradci Králové.</p>

8) V jakém městě jste studovala obor porodní asistentka?	Studovala jsem v Pardubicích.
9) Jak dlouho jste studovala?	Tento obor jsem studovala 3 roky.
10) Kdo Vás učil: a) porodní asistentka b) lékař c) učitel s pedagogickým vzděláním Prosím jak praktickou výuku, tak i teoretickou.	<p>Vyučoval nás lékař, tak i porodní asistentka.</p> <p>Lékař nás učil spíše medicínskou problematiku a porodní asistentka se zaměřovala na ošetrovatelskou část výuky.</p> <p>Přednášky byly zpracovávány power pointu, které jsme si mohly stáhnout, či nám je poslali na internet., nějaké materiály jsme dostaly a doma dostudovaly., či nás odkázali na příslušnou literaturu.</p>
11) Jaké předměty jste studovala?	<p>Odborné: porodnictví, gynekologii, ošetrovatelství, pediatrii, psychologii, anatomie, fyziologii</p> <p>Dále internu, chirurgii, latinu, mikrobiologii, epidemiologii, hygienu</p> <p>Všeobecné: ekonomika, veřejné zdravotnictví, právo, biofyzika a biochemie</p>
12) Jak probíhala teoretická a praktická výuka?	<p>Teoretická výuka probíhala ve škole v „normálních“ učebnách a pak jsme si naučené znalosti zkoušeli v „praktičně“, což byla místnost vybavená pomůckami, nástroji, lůžkami... hlavně pro ošetrovatelskou péči.</p> <p>Pak jsme navštěvovaly i nemocniční oddělení gynekologicko-porodnické, kde jsme ze začátku se dívaly na jednotlivé úkony a později jsme se zapojovaly.</p> <p>V 1.ročníku jsme navštěvovaly na ambulance, pak gynekologii.</p> <p>Ve 2. a 3.ročníku oddělení těhotných, porodní sál</p>

	a šestinedělí.
13) Kolik porodů muselo být odvedeno k závěrečné zkoušce??	30
14) Jak probíhala vaše závěrečná zkouška?	<p>a) teoretická část:</p> <p>10-15 minut příprava dané otázky, kterou jsem si vylosovala z každého předmětu</p> <p>10-15 minut jsem o ní hovořila</p> <p>Zkouška byla z porodnictví a gynekologie, ošetrovatelství, psychologie Vytáhla jsem si všechny otázky dohromady.</p> <p>b) praktická část:</p> <p>Vytáhla jsem si číslo pokoje o které jsem se starala, pak se losovala otázka, o které se pak ústně hovořilo. Součástí této zkoušky bylo zpracovat ošetrovatelskou dokumentaci u vybrané klientky.</p>
15) Jaký titul jste získala po absolvování studia oboru porodní asistentka?	Bc.
16) Kolik Vás asi absolvovalo?	25, ale nastupovalo nás přes 30 studentů.
17) Čeho jste se při studiu nejvíce bála a co Vás naopak při studiu bavilo?	Tak nejvíce mě lákalo a bavilo studovat tento obor jako takový, vždy mě lákalo pracovat s lidmi a být nápomocná při narození nového života.
19) Učíte Vy sama ve svém oboru budoucí porodní asistentky?	<p>b) praktickou přípravu</p> <p>V pravém slova smyslu neučím, jen se snažím“Vám“ studentům být nápomocná při studiu.</p>

20) Co byste ráda ještě dodala:	Slečna Bc. V. Rychterová, velice pěkně hovořila o tomto povolání, jak bylo ze začátku obtížné z gymnázia přejít na tento obor a odborné předměty si osvojit. Ale ničeho nelituje, protože tento obor ji vnitřně naplňuje.
---------------------------------	---

Závěr:

Se slečnou Bc.V.Rychterovou se mi tento rozhovor, zpracovával velice pěkně, neboť mi vytvořila velice příjemné podmínky a také mi dovolila se poohlédnout do svého soukromí.

O svém „povolání“ mluvila nadšeně a velice pěkně.

Je to člověk, kterého uvidíte, když zazvoníte na příjmu porodního sálu a samozřejmě musí mít službu, tak Vás ohromí její optimismus a veselý usměv.Kdy zbytek dne, máte dobrou náladu a je Vám hned lépe.

Její takovým příslovím je : „*praxe je více než teorie a vše si musíte osahat*“.

Slečna Rychterová souhlasí s uvedením osobních údajů . (Souhlas v příloze)

V Hradci Králové 11.1.2008

Tabulka 4 - Kasuistika č. 4

<p>Kasuistika č. 4</p>	<p>Paní Ladislava Kašparové je 71 let</p>
<p>2) Kolik let pracujete nebo jste pracovala v oboru?</p>	<p>V oboru jsem pracovala 30 let a pak jsem 7 let pracovala na LDN ve Vysokém Mýtě.</p>
<p>3) Můžete stručně popsat průběh Vaší praxe, případně s kterými problémy jste se musela vyrovnat?</p>	<p>Po maturitě jsme dostaly „umístěnky“ do měst, kde nás bylo za potřebí já do Vysokého Mýta a co si tak pamatuji: když jsem nastoupila ve Vysokém Mýtě, tak jsme byly ubytovány bytu spadající pod nemocnici, kde byli dvě lůžka, na jednom spala vrátná a na tom druhém jsme měli spát tři a když jsme byly proti řekli nám, že stejně jedna bude mít službu, ze začátku to bylo legrační, ale někdy by bývalo lepší, kdybychom mohly spát sami abychom se dobře vyspaly.</p> <p>Jinak kolektiv byl vynikající, jak mezi námi porodními asistentkami, tak i profesory, doktory. Žádné problémy nebyly.</p>
<p>4) Proč jste se rozhodla studovat toto povolání?</p>	<p>Původně jsem chtěla se svoji kamarádkou studovat dětskou sestru, jenže dle událostí se otevíral i obor: porodní asistentka v Pardubicích a nebyl nikdo přihlášen.</p> <p>Proto ředitel se ptal, kdo přestoupí na porodní asistentku, nikdo nechtěl a tak nás vyčlenily podle abecedy, tak jsem se dostala k tomuto oboru.</p>
<p>5) Jakou školu jste vystudovala před studiem oboru porodní asistentka?</p> <p>a) střední zdravotní školu</p> <p>b) gymnázium</p> <p>c) pomaturitní nástavbu</p>	<p>Po ukončení základní školy, po 9.třídě v 15 letech, jsem chtěla studovat dětskou sestru, jenže se v roce 1951 otevřel nový obor a nikdo nechtěl přestoupit...</p>
<p>6) Dojížděla jste denně či jste bydlela na internátě při studiu oboru porodní</p>	<p>Studovala jsem v Pardubicích, kde jsem také bydlela. Akorát poslední 2 roky jsme musely být i my, co jsme tam bydlely na internátě, kvůli noční službě, kdyby byl porod, tak aby nám</p>

asistentka?	zavolaly a měly bychom to kousek.
7) V jakém městě jste bydlela?	Bydlela jsem v Pardubicích.
8) V jakém městě jste studovala obor porodní asistentka?	Studovala jsem v Pardubicích.
9) Jak dlouho jste studovala?	Tento obor jsem studovala 3 roky.
10) Kdo Vás učil: a) porodní asistentka b) lékař c) učitel s pedagogickým vzděláním Prosím jak praktickou výuku, tak i teoretickou.	<p>Vyučoval nás lékař, tak i porodní asistentka a učitel</p> <p>Lékař nás učil spíše medicínskou problematiku.</p> <p>Porodní asistentka nás vyučovala ošetrovatelskou techniku a zároveň působila jako instruktorka na praktické výuce v nemocničním zařízení. Ta nás také během praxe hodnotila, spolu s lékaři, kteří nás vyučovali. Učitelé nás měli na všeobecné předměty jako byla matematika, český jazyk, chemie a další.</p> <p>Neměly jsme žádné knížky a vše jsme si musely psát, takže jsme měly „upsané“ruce, ještě než jsme začaly rodit. Až těsně po ukončení, teprve vyšla odborná knížka.</p>
11) Jaké předměty jste studovala?	<p>Odborné:porodnictví, interna, dětské,ošetrovatelská technika, nauka o lécích, psychiatrii, která byla jen pár hodin, kožní, oční, patologie, nauka o mateřství, organizace zdravotnictví, gynekologie</p> <p>Všeobecné: ruský jazyk, matematika, český jazyk, chemie a další</p>
12) Jak probíhala teoretická a praktická výuka?	<p>Ve škole nás vyučovali jak všeobecným předmětům, tak i ošetrovatelské technice.</p> <p>V nemocnici, kdy jsme navštěvovaly všechny oddělení a bylo</p>

	<p>určeno kolik hodin budeme mít na jednotlivých odděleních. Například jsme chodily na patologii, kde jsme se spíše seznámily s pracovištěm a dívali jsme se.</p> <p>Samostudium jako takové jsme neměly.</p>
13) Kolik porodů muselo být odvedeno k závěrečné zkoušce?	To už si přesně nepamatuji
14) Jak probíhala vaše závěrečná zkouška?	<p>a) teoretická část:</p> <p>Dělaly jsme jen teoretickou část a to z ruského jazyka, českého jazyka, nauka o mateřství, organizace zdravotnictví, gynekologie, ošetřovatelská technika</p> <p>b) praktická část:</p> <p>Tuto část jsme absolvovaly a byly jsme hodnoceni během studia, kdy jsme docházely na praxi, měly jsme arch u naší instruktorky, která nám zapisovala odvedené porody, aby nedošlo k nejasnostem.</p>
15) Jaký titul jste získala po absolvování studia oboru porodní asistentka?	Žádný
16) Kolik Vás asi absolvovalo?	19 studentek nás odmaturovalo a nastoupilo nás asi okolo 22-23 studentek, které z tohoto oboru odešli.
17) Čeho jste se při studiu nejvíce bála a co Vás naopak při studiu bavilo?	<p>Můj první dojem byl úděsný, když jsme šly poprvé na porodní sál a teď jsem slyšela křik budoucích maminek..</p> <p>A nejvíce mě bavilo vyšetřování, rodiček .</p>
18) Jakým způsobem se vzděláváte v oboru po absolvování studia?	<p>i) kurzy</p> <p>j) semináře</p> <p>k) postgraduální studium</p> <p>l) specializační studium</p> <p>Na semináře jsem se zapojovala aktivně i pasivně. Náš</p>

	primář stanovil a muselo se vypracovat dané téma se kterým jsem seznamovala ostatní.
19) Učíte Vy sama ve svém oboru budoucí porodní asistentky?	b) praktickou přípravu V pravém slova smyslu asi ne, ale byla jsem nápomocná se zaváděním tělocviku pro těhotné od 3. měsíce těhotenství, kdy jsem jezdila do Prahy, kde jsme se připravovali, tuto "aktivitu" otevírat.
20) Co byste ráda ještě dodala:	Paní Ladislava Kašparová hovořila, také o tom jak jezdila na motorce, kdy navštěvovala těhotné ženy, kdy pod Vysoké Mýto spadaly obce jako Luže a Nové Hrady.

Závěr:

S paní Ladislavou Kašparovou se mi tento rozhovor, zpracovával velice pěkně, neboť mi vytvořila velice příjemné podmínky a také mi dovolila se poohlédnout do svého soukromí.

Při mé otázce, jestli zná ultrazvuk a kardiotokeograf, tak prý ano, ale za jejího působení ho neznali a nepoužívali, spoléhali se na svoje smysly a ozvy plodu poslouchali stetoskopem, nález hodnotili a vyšetřovali rektálně, jen při dovolení lékařem mohli vaginálně.

O svém „povolání“ mluvila nadšeně a velice pěkně.

Je to člověk, který je při prvním pohledu velice sympatický a milý zároveň. Tolik kolik jí je let, by jí nikdo nehádal, protože energie, která z ní vyzařovala, chybí mnohdy i nám "mladším" lidem.

Paní Kašparová souhlasí s uvedením osobních údajů . (Souhlas v příloze)

Ve Vysokém Mýtě 7.3.2008

souhlasy s uvedením osobních údajů

b) praktickou přípravu

17) Co byste ráda ještě dodala:

Souhlas se zpracováním osobních údajů dle zákona 101/2000 Sb

Souhlasím, aby moje osobní údaje, tj. jméno a příjmení, datum narození, uvedení školy kde jsem studovala, byly publikovány v bakalářské práci na výše uvedené téma.

Datum: 13. 10. 2007

Podpis: *Jana Minaříková*,
6.2.1955

Moje kontaktní adresa:
Jana Minaříková
MinarikovaJana@centrum.cz

- 18) Jakým způsobem se vzděláváte v oboru po absolvování studia
- a) kurzy
  - b) semináře
  - c) postgraduální studium
  - d) specializační studium
- 19) Učíte Vy sama ve svém oboru budoucí porodní asistentky?
- a) teoretickou přípravu
  - b) praktickou přípravu
- 20) Co byste ráda ještě dodala:

Souhlas se zpracováním osobních údajů dle zákona 101/2000 Sb.

Souhlasím, aby moje osobní údaje, tj. jméno a příjmení, datum narození, uvedení školy kde jsem studovala, byly publikovány v bakalářské práci na výše uvedené téma.

Datum: 26. 10. 2007

Podpis:

Moje kontaktní adresa:
Jana Minaříková
MinarikovaJana@centrum.cz

17) Čeho jste se při studiu nejvíce bála a co Vás naopak při studiu bavilo.

18) Jakým způsobem se vzděláváte v oboru po absolvování studia

- a) kurzy
- b) semináře
- c) postgraduální studium
- d) specializační studium

19) Učíte Vy sama ve svém oboru budoucí porodní asistentky?

- a) teoretickou přípravu
- b) praktickou přípravu

20) Co byste ráda ještě dodala:

Souhlas se zpracováním osobních údajů dle zákona 101/2000 Sb.

Souhlasím, aby moje osobní údaje, tj. jméno a příjmení, datum narození, uvedení školy kde jsem studovala, byly publikovány v bakalářské práci na výše uvedené téma.

Datum: 11. 1. 08

Podpis:

Moje kontaktní adresa:

Jana Minaříková

minarikovajana@centrum.cz

17) Čeho jste se při studiu nejvíce bála a co Vás naopak při studiu bavilo.

18) Jakým způsobem se vzděláváte v oboru po absolvování studia

- a) kurzy
- b) semináře
- c) postgraduální studium
- d) specializační studium

19) Učíte Vy sama ve svém oboru budoucí porodní asistentky?

- a) teoretickou přípravu
- b) praktickou přípravu

20) Co byste ráda ještě dodala:

Souhlas se zpracováním osobních údajů dle zákona 101/2000 Sb.

Souhlasím, aby moje osobní údaje, tj. jméno a příjmení, datum narození, uvedení školy kde jsem studovala, byly publikovány v bakalářské práci na výše uvedené téma.

Datum: 7.3 2008

Podpis: *Kajmánová Lad.*

Moje kontaktní adresa:

Jana Minaříková

minarikovajana@centrum.cz